

Б И С Е Р И

14.140

830-32

РУДОЛФ Г. БИНДИНГ

ЛЕГЕНДЕ
НАШЕГ ВРЕМЕНА

Сигнатура

Презиме и име писца,

14.140

Бижидић, Рудолф Т.

230-732

НАСЛОВ ДЕЛА

Кејде Каша Времења

Место и год. издања

Београд, 1943

Број карте
читаоца

Датум
враћања

Примедба

Број карте
читаоца

Датум
враћања

Приме

Б И С Е Р И
СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

17

1943

БЕОГРАД

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
РАДОЈЕ ДОШАНОВИЋ
ПЕСКОВАЦ

ЛЕГЕНДЕ НАШЕГ ВРЕМЕНА

Написао
РУДОЛФ Г. БИНДИНГ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСКОВЦА

Бр. 14.140

Сгрукa 830-32

Издавачко и прометно а. д.

» ЈУГОИСТОК «

Превела с оригинала
ВЕРА СТОЈИЋ

Норице израдио
ЉУНА ЈАНКОВИЋ

Наслов оригинала :
Rudolf G. Binding
LEGENDEN DER ZEIT

ШТАМПА: ШТАМПАРИЈА „ПРОСВЕТА“ — БЕОГРАД

(Опште овлашћење Хем. централе бр. 23597/XV-6 за
потрошњу хартије у марту 1943)

Једне новембарске суботе после подне анђелчићи нису имали никаква посла, а небеска музика, која је свако пре - и после подне свирала, морала се испомоћи без оне потпоре коју су анђелчићи својом песмом иначе имали да јој пружи. А то се десило овако. Прошле недеље, за време велике небеске молитве, учинило се Господу да анђеоски хорови не звуче онако свеже како је он иначе навикао да их чује, шта више да извесне мале хрпавости нарушавају небеску хармонију, на чију је неумањену чистоту нарочито пазно. Стога је после молитве дозвоао хоровођу и учитеља певања и, прилично озловољен, затражио од њих разјашњења поводом тих својих опажања, напоменувши им да он после једне седмице обилног рада ваљда тек може захтевати да му се у недељу у небеском храму приреди поштена музика. Оно, међутим, што је данас тамо имао да чује потсећа га пре на лоше земаљске мачје музике, које он баш нарочито не воли, него на једну *symphonia coelestis*¹ каква је овде једино на месту. Хоровођа, коме је учитељ певања својим држањем и изразом лица немо одобравао коликогод је умео, изјавио је на то драгом Богу да он не може да оспорава његова опажања; за запа-

¹ Небеска симфонија

жени несклад мора да чини одговорним анђеле, од којих су неки дрекавци у својој претераној ревности сасвим промукли дерући се и на тај начин — додуше само мало, али за Божје уво ипак приметно — пореметили лепоту звука целине. Господ је на то заповедио да се предузму мере које ће такве догађаје у будуће онемогућити, а небеско провиђење, надлежно за ове ствари, издало је одмах наредбу којом је анђелима не само уопште забрањено певање суботом после подне, већ им је још и стављено на душу да се непотребним скакањем и галамљењем не задувају, да се ману вике и свађе, и да по могућству штеде свој глас за свечано небеско појање у недељу. Јер Господ Бог, пошто му то не беше потребно, одлазио је само недељом у цркву, за разлику од свих осталих становника неба, нарочито светаца који су већ из старе омиљене навике стално ишли у цркву, и многих јадних грешника који су се — откако је Спаситељ увео васкрсење у свету — населили на небу и којима је посећивање цркве било веома потребно.

Тако су дакле оне суботе после подне анђелчићи делимиче доконо седели околу на небеским облацима, склопивши руке на коленима а крила на леђима, а делимиче били (сасвим излишно и непотребно) забављени тиме да утврде који од њих има најлепше златне врхове на перју, или су пак стојали дуж путање Кумове Сламе и бленули за бескрајном поворком звезда које су пролазиле мимо њих.

Супротно анђелчићима имао је свети Петар то исто после подне пуне руке посла. Пред небеском капијом управо се тискала нарочито велика гомила душа које су тражиле да их пусти унутра. Јер броју придошлица који осталих радних дана остаје прилично једнак, придружили би се суботом још и они који су нарочито из тог разлога пожурили са васкрсењем што желе да учествују и уживају у сви-

ма дивотама које једна недеља на небу пружа окрепљењу душе, па да на тај начин, у вечном животу у који су управо ступили, не пропусте ни најмању сласт. Сем дужности чувара небеске капије имао је свети Петар, међутим, да врши још и надзор над звездама, од којих је веома велики број био распоређен не на небу у правом смислу, већ ван њега у вечном, бескрајном простору; а овај задатак, који му у његовој небеској вратарској кућици није дозвољавао ни тренутка сна, задавао му је не мало брига. Јер управо се опет једном међу звездама, нарочито међу мањима, појавила жалосна склоност да ненадано напусте своје место, или да разбацују блештаво комађе око себе, завитлавајући га насумце у васиону, великим делом доле на Земљу, чији становници, у ведрим новембарским ноћима, ове појаве посматрају делимично са дивљењем а делимично са страхом. Јер људи нису умели себи да створе праву претставу о пореклу ових звезда падалица, како су назвали те сјајне звездане комаде што лете по небу. Нарочито у сазвежђу Леонида сви су се врагови опет једном надали тих дана, како се изражавао свети Петар када би небеску капију залупио за собом и остао сам у широком пространству, пошавши да на некој нарочито бунтовној тачки направи реда и спречи расипање драгоценог звезданог материјала.

Када је он, дакле, оне суботе после подне угледао анђеле како онако бескорисно и доконо зијају унаоколо, дође му у његовој презапослености и муци мисао, не би ли могао да их на неки начин за себе запосли. А пошто им он службу небеског вратара нипошто није могао поверити а да тиме не повреди сва освештана предања, послужио се он њима у оној другој наложеној му дужности. А овај посао није му се учинио сувише тежак за њихове духовне способности — које он није нарочито високо ценио — поготову пошто их је упутно да оне упорне звезде које можда

неће да одустану од расипања сместа уклоне са њиховог самосталног положаја у пространству и да их приведу широкој реци оних звезда које по путу Кумове Сламе морају да прелазе своју лако прегледну и контроли приступачну путању на небеском своду. Анђелчићи, радосни што ће једанпут доспети изван златних небеских решетки, подвргли су се весело свом новом задатку и у малим, одвојеним четатама — увек по један већи анђеол са неколико мањих — кренули на одређена им места.

У почетку, и док није пао сумрак, све је ишло сасвим добро. Било да су се звезде из предусретљиве учтивости према небеској посети уздржавале од сваког испада, било да су страховале да ће на пријаву анђела-надзорника код светог Петра заиста бити осуђене да се крећу само широком путањом Кумове Сламе (што се отприлике може сматрати слично удесу када би људи са слободних висина по којима ходају уживајући у дивном виднику одједном били заувек бачени на прашњави друм, по којем би са свакојаким светом, у сунчевој припечи и уз разне незгоде, морали да иду својим путем), укратко: у почетку су се потпуно оканиле сваког узрујавања и тихо и уредно, како им доликује, кретале прописаном им путањом. Али тек што је прошао сутон и ноћ прострта преко сјајног небеског свода као црн покривач за заштиту од обесних оштећења небеске политуре, настао је на све стране жесток ватромет и бомбардовање звездама падалицама. Анђели, који су увидели да би био немогућан задатак опет уловити одбегле мале звезде или њихове разбацане саставне делове, нису могли да учине ништа више но да забележе кривце, како би их на рапорту пријавили светом Петру. Све ово додуше не би ни било толико зло, поготову што је свети Петар у месецима августу и новембру увелико био навикнут на такве догађаје. Али када се одједном из сазвежђа Леони-

да, тако отприлике око осам и по часова, зачуло ужасно викање и кукање, а одмах затим кукавно ридање и јецање, знао је свети Петар да се морало десити нешто непријатно и необично; сместа је наредио да се из небеске трубе засвира збор, напоље у пространство, шумно залупио небеску капију пред носом једног грешника који је тражио да га пусти унутра, и слутећи зло журно кренуо ка добро познатом му сазвежђу. Отуда му је већ на пола пута јурило у сусрет шест анђела, пет мањих ридајући и притискујући очи својим малим песницама, а већи анђео плачући преда се сасвим збуњено. На своје питање свети Петар није одмах добио одговор који би му објаснио ствар, па је стога расплакану дружину угурао у своју канцеларију, где је, чим се мало прибрала, почео да је испитује. Тада је сазнао да их је првобитно било седам, али да је одједном мало анђелче Целестина при покушају да улови једну неваљалу звезду падалицу тако брзо нестало у правцу Земље да су морали претпоставити да се сувише приближило овом небеском телу па је привучено доле тежом која тамо влада, а за коју су их, истина, довољно често опомињали да је се чувају, пошто мали анђели слабом снагом својих крила нису у стању да је савладају. Они су, додуше, сви викали и звали, али анђелче, падајући, убрзо је нестало њиховом погледу у дебелим, сивим кишним облацима који су окружавали Земљу. Када је свети Петар то чуо, веома се наљутио; јер ако се изгубљена Целестина не нађе, за њега ће настати пуно пискарања, која он мрзи, а на крају још и дугачко објашњавање са Господом. Не може му се стога замерити што је анђела-надзорника оштрим речима поштено повукао за крила, да му је перје летело, а пет малих анђеоских шврља једног за другим положио на своје свето крило и својом светом руком одмерио им казну какву је познавао још из оних времена када је живео на Земљи.

Тиме, наравно, није много поправљено; напротив: свих шест анђела поново су почели да урлају, а они мали толико су се драли да су сасвим промукли, што је пак управо оним суботњим одмором, наређеним од небеског провиђења, требало да буде избегнуто. И тако му није преостало ништа друго но да им раздели остатак једне шипке госпоиног биља, коју је једном купио у Капернауу после оног свог славног великог риболова, пошто је притом био навукао јаку кијавицу и лак кашаљ. Ово средство имало је утолико жељени успех што су се анђели, сисајући га дуго и с уживањем, умирيلي и њихове поцрвенеле гласнице постепено опет добиле своју бледоружичасту боју, тако да су идуће недеље њихови гласићи у црквеном хору звучали свеже и чисто као да се ништа није ни десило. Свети Петар, међутим, који је због запославања анђела у својој служби имао немирну савест, умиривао ју је неоснованом надом да ће се изгубљеног анђелка идућих дана можда ипак дочепати (како, то му још не беше јасно), па је одлучно да драгом Богу о целом том догађају засад ништа не говори. Али како је дан за даном протицао а да се анђелче није појавило на небеским вратима, нити га тамо предала каква пријатељска звезда репатица, доспео је свети Петар, самим тим што је пропустио да сместа пријави случај, у један још мучнији и шкакљивији положај. И тако је дошао на мисао да целу ствар уопште за-ташка, пошто се попис анђела вршио само једанпут у сто година а именик није ни вођен. Ово, наиме, беше утолико непотребно што анђели по праву никад нису излазили изван небеских решетки, па је онај који беше унутра тамо и остајао; вођен је само списак оних анђела који би били откомандовани побожној деци као чувари, а уписивања у тај списак вршио је сам свети Петар приликом њиховог изласка и уласка кроз небеску капију. У овај списак

уео је он сада име мале Целестине, са напоменом „на неодређено време“, ма да се у ствари тако не-искусна анђеоска деца обично нису употребљавала за сличне мисије. Шест анђелчића који су имали удела у том догађају ћутали су као заливени, сећајући се батина које су добили и перја које су морали да оставе; па чак и да су нешто о томе наговестили, небеско провиђење коме би морали да оставе свој извештај не би им ни поверовало, већ би им вероватно још и забранило то глупо брбљање. Тако је на небу остало неоткривено да је анђелак пао доле на земљу.

Када је Целестина за звезданим шврћом из јата Леонида, који је са невероватном брзином стремио ка Земљи, скочила да га врати на његово место, имала је првобитно само намеру да га прогони до оног слоја облака који јој је, сив и тежак, довољно јасно наговештавао опасну близину Земље. Али од луде јурњаве толико се била захуктала да је полетела још добар комад преко те границе и допрла у густе, влажне масе; а када је онда упињањем из све снаге залепршала крилима да би опет доспела горе, била су се њена крила толико овлажила да су само још непотпуно вршила свој посао. Анђелче већ осети како је тежа, коју је замишљало као великог паука са много кракова, шчепала његове ножице, па га убрзо напусти сва храброст а самим тим и последња снага за сваки даљи отпор. Земља га је немилосрдно привлачила, уморним лепршањем крила тонуло је све дубље и дубље, као каква болесна птичица, док није најзад, доста оштро како му је изгледало, у купусишту неког сељака ударило о тле. Беше сасвим изнурено и без даха, а ваздух на Земљи учини му се тежак и загушљив у поређењу са небеском атмосфером која је разређена етером. Стојало је сада страно у једној стра-

ној средини и није знало шта да почне. Јер у међувремену је пала мркла ноћ, да се није видео прст пред очима, и ниједна звезда није могла својим сјајем да продре кроз густ, мрачан зид од облака, који је једнолично и тврдо као камен одвајао Земљу од неба; а Месец у овој ноћи опет једном није испунио свој задатак небеске светлијке, пошто се тек уочи тога дана вратио са свог једномесечног уговорног одсуства, после којег је на велики јед мајке Земље увек бивао тако слабачак и без сјаја да је по две недеље имала са њим посла док није опет постао округао и пун. Уз то се на Земљу спустио први тихи, широки мраз, и Целестина, која сем крила ништа није имала на себи чиме би се могла покрити, поче дршћући од зиме да тражи заклона. Али сељаци у селу одавно су већ загасили своје светлијке, а она у мраку није могла да пронађе најближу кућу, којој је припадао и повртњак. Тако се заиста осећала сасвим напуштена од Бога, па је још неко време, пошто се није усудила да виче, тихо плакала преда се. А затим се шћућурила под једну велику главицу купуса, отргнула са оближњих главица још неколико листова, које је положила на смрзнуте ножице, раширила крила преко рамена и леђа колико су могла да допру, и привукавши уза се колена, која је обгрлила рукама и положила на њих главицу, убрзо је од умора чврсто заспала. Када се сутрадан ујутру пробудила гладна и прозебла, мраз је превукао дрвеће и грмље сјајним, крутим ињем као шећером и све наоколо изгледало је толико дивно да је у првом тренутку помислила да можда ипак није на Земљи, него у неком царству бајке. Под тим утиском и гоњена глађу, која је почела да је мучи, откинула је са оближњег грма једну пошећерену границу, коју је без оклевања стрпала у уста. Али пошто то не беше шећер, како би у царству бајке морало да буде, већ је

нмало исто тако бљунав укус као да је лизнула какав кишни облак, чији је укус често на тај начин испитивала са својим анђеоским друговима, било јој је јасно да је то ипак Земља на коју је доспела. Из размишљања о својој горкој судбини којем се управо опет хтела да преда трже је груб глас сељака, који се помолио иза једног хамбара и прилазио повртњаку да погледа да ли је мраз нашкодио његовом купусу.

„Е, шта тражиш под мојим купусом?“ викну он грубо. „Сигурно да придигнеш неколико крупних главица!“

Али када се приближио и угледао анђелче како стоји сасвим наго, као што је пало с неба, разбарушених овлажених крила, мокре косе и исто тако мокра, од хладноће помодрела носића, уплаканих очију и дршћући целим телом од мрза, тако да се оно у својим мислима пред самим собом стидело свог изгледа, сељак застаде и поче пажљивије да посматра ово чудно биће. А пошто још никад није видео анђела, сматрао га је за неку ретку врсту пернате живине каква се можда налази на Месецу. Стога засад није постављао даља питања, већ је крупним корацима прешао преко уских леја, шчепао анђелче као какву младу гушчицу за крила и тако га изнео из врта преко дворишта у собу, да тамо поближе разгледа мало створење. Тамо је наравно видео да оно није никаква птица, већ пре неки човечуљак са два мала крила, која су му изгледала веома неподобна и бескорисна, па га онда упита одакле је дошло. Међутим, анђелче је на то ћутало и није се никако могло одлучити да каже да је анђелче и да долази право с неба; јер осећало је веома добро какав бедан приказ пружа у овом тренутку, па је помислило да је боље да у том погледу остане инкогнито. Пошто сељак није добио одговор на своје питање, он упита даље како се зове.

„Целестина“, одговори анђелче после малог оклевања отегнуто, окрећући се притом на петама.

„Целестина?“ рече сељак. „Којешта, глупост! Целестина уопште није никакво име, а сем тога и сувише је дугачко“. И док су његове мисли узеле други правац, он додаде, премеривши поново погледом мало створење: „Рећи ћу ти нешто: лепа ниси, али си можда корисна“. Уз ове речи, чији смисао Целестина није схватала, помислио је у себи да задржи шврћу, пошто нема деце, да му чува гуске или да његовој жени, чији је вид попуштао, буде својим младим очима и нежним прстима од помоћи при требљењу сочива. Јер сочиво и кисео купус, то беше сељаково омиљено јело. А да би био сигуран да му анђелче неће опет умаћи ваздушним путем, као што је и дошло у повртњак окружен оградом и високом живицом, зграбио је велике маказе, којима је обично сасецао како ону живицу тако и крила својих гусака, када би му се чинило да оне гаје у себи жељу да одлете, и поткресао анђелчету крила за толики комад да је од њих остало једва више од два мала, безоблична патрљка на раменима. Целестина је од бола викала ах! и јао! и поново бризнула у плач од којег би се сваком парало срце.

„Тако“, рече сељак, а да га њена кукњава није јаче дирнула но када би дрекнуло какво гушче, „сада већ мало више личиш на људско биће. А немој да ми пуниш уши својим урлањем; даћу ти и лепо и поштено име“.

Анђелчету, истина, у његову болу и губитку најважнијих анђеоских реквизита није до тога било толико стало; али сељак то није разумео и сматрао је готово за нарочиту милост када је уплаканој Целестини подарио име Анелиза, и то не из неког другог разлога већ зато што се његова жена, сељанка, тако звала па му је то име дакле било нај-

ближе. Да је оно знатно краће од Целестине, уствари се не би могло тврдити; али сељаку се тако чинило, дакле је тако и било.

Међутим је ступила у собу и жена, која је управо завршила јутарњи разговор са својом сусетком, о времену и о оном једном јајету што су њених седамнаест кокошки свакодневно носиле, с обзиром на хладноћу која је све више расла. Није била најбоље расположена, јер јој је сусетка казала да је тог јутра од својих шеснаест кокошки добила два јајета, па је била готово убеђена да то нису чиста посла. Када је стога код куће затекла голо, уплакано створење, које је у топлоти собе постало сасвим црвено као рак, а муж јој саопштио своје намере у погледу тог малог бића, жена је нешто прогунђала у своју браду: како би могао да уради и нешто паметније но да узима у кућу протуве из бела света, и нека то дерле опет отера на друм, одакле се и дошуњало. На то се Целестина ипак више није могла да савлађује, већ је скупила сву своју храброст и изјавила пркосно: „Нисам се дошуњала, већ сам долетела, колико да знате!“ И пошто је сада сељанка, изненађена овим речима, угледала још и отсечена крила на поду и спазила детиње нежне удове, а и са прве странице своје библије познавала слику једног анђела која је отприлике одговарала изгледу Целестине, ако се замисли да јој крила још стоје на раменима, страшна истина пуче јој пред очима. Али сад је тек почела да грди свог мужа: „Ти стари, од Бога заборављени магарче“, рече она, „ти у твојој глупости, коју нека ти Бог опрости, наравно и не видиш да ово није ни људско биће ни птица, како си ти претпоставио, већ прави, живи анђео са неба, уз то један са златним вршком крила, какав се тако ретко налази. А то долази отуд што ти никад не идеш у цркву и никад и не отвараш нашу библију; јер онда би ти лик анђела већ на бакро-

пису насловне стране пао у очи, или би ти га парох једном описао. О Боже, о Боже! Шта сад да се ради, када си му ти отсекао крила? Требало је да их завежеш, да не би могао да одлети, а не да будеш овако брзоплет. Да смо анђела предали у цркви црквењаку, који тако добро стоји са Господом па би му бегунца сигурно опет привео, онда бисмо од драгог Бога свакако могли да измолимо неку милост: да се крава добро отели, или да наше кокошке исто тако добро носе јаја као и у сусетке. Али овако! У овом стању Господ га уопште неће хтети да прими натраг“.

Тако је, дуга даха, још једно пола часа викала и псовала; али у међувремену се у њој постепено рађала самилост према судбини мале Целестине, која је још увек гола и тужна седела на клупи крај пећи, а у дубини душе није ни имала ништа против да малу задржи у кући и у њој нађе помоћи за кућне послове, што би јој омогућило да свој јутарњи разговор са сусетком још више продужи но што је већ и дотад чинила. Али било јој је драго што тај предлог није потекао од ње саме, како би га увек могла да пребацује мужу ако би ствар пошла наопако. Овог је сад послала преко улице, с упутством да код чарапара купи пар јаких чарапа и плетен мали грудњак, а од сусетке позајми једну кошуљицу њеног синчића; сељак је одмах био готов да то учини, срећан што на тако леп начин може да измакне пљуску прекора своје верне брачне половине. Међутим је она из мале собице донела једну дебелу црвену вунену сукњу, коју је некад носила у пољу и која је до изнад колена била отрцана, отсекала неупотребљиво парче, па је више пута обмотала анђелчету око кукова, тако да је оно било одевено као у неколико сукњица одједном, поређаних једне преко других, а све из једног комада. На то је анђеоске коврџе, још напола мокре, сплела у два ма-

ла, кратка, крута курјука, у које је, да би им дала ослонца, уплела још две жуте врпце од цигара које је некад од свог мужа измолила за непознате сврхе. Анелиза се овом, њој туђем поступку подвргавала додуше тужно, али без жалбе, јер јој није задавао бол, и ускоро су круте витице дрско и самоуверено стремиле са њене главице у два различита правца, као да тиме хоће да испоље извесну одвратност према потиљку, до којег ни иначе не могу доспети. Када је после кратког времена стојала у наизменично црно и црвено исплетеним чарапама, које су јој биле и сувише дугачке и сувише широке и са својим многим безобличним наборима давале њеним ножицама смешан изглед завртња; када су јој навукли вунени мали грудњак, који је чарапарев укус искитио малим шкољкама мрких пега као дугметима; када јој је најзад још и црвена сукнена капица са црним сомотским уметком као какав преврнут чун попреко натакнута на главу, она се осети нешто више загрејана и заклоњена. Додуше, одело на које није била навикнута често је осетило гребло и штипало по телу; јер ипак беше направљено од грубље материје но што су украси од ружичастих облачића које је на небу једино навикла да носи, и то само недељом и празником, када би мањи анђели смели да седе за дугачком трпезом за којом је обедовало једанаест хиљада девица. Али шта може да ради: није могла да чека на милосрђе светог Филипа, поготову пошто је неизвесно да ли он уопште још хода по Земљи; хладно је било, па је стога одело морала да прими онакво какво је. Али када је сељанка после неког времена положила пред њу на сто гвоздену кашику и земљано чанче са сивим, врелим сутлијашем, преко којег је прелила неки водњикав, масно-мутан прелив, у којем су пливала два сува зрна грожђа и једна мајушна сува крушка, која се по укусу није могла разликовати од њене

дршке, Целестина поче поново да плаче; јер морала је да помисли на дивну небеску трпезу са сребрним прибором за јело и златним тањирима, и на блештаво бела јела од пиринџа са наливима од небеског плаветнила и дугине наранџасте боје. Али коначно јој је и овде било као и са оделом: гладна је била, а ништа друго није добила. И сламњачу коју су јој сељаци увече бацили у један угао собице као лежај морала је на крају мирно да прими, ма да ова није могла да издржи никакво упоређење са небеским постељама за анђелке које су биле напуњене најтананијим, свежим пахуљицама снега.

Пошто су сељаци, на свој начин, добродушно поступали са Анелизом, она се идућих дана прибирала све више и више, поготову стога што је гајила наду да њен боравак на Земљи неће трајати сувише дуго. Она је наиме добро сачувала у сећању речи сељанке, која је хтела да њу преда црквењаку ради даље доставе у небо. Веровала је стога да ће сељанка, када само крила буду опет израсла, и доцније пристати да изведе ову своју намеру. Али у овој нади била је горко разочарана. Не да сељанка не би хтела да поступи према оним својим речима; али јадном анђелчету нису поново израсла крила; незграпни сељак пресекао је, заједно са перјем, и њихов животни нерв, и уместо да опет израсту и постану снажнија и већа од изгубљених, каква би њој била потребна за бекство са Земље која је њу тако чврсто држала, крила су се све више смежуравала и на крају образовала само још пар једва осетних испупчења. И тако се Анелиза ускоро није више разликовала од остале сеоске деце, сем можда својим понашањем, које је наговештавало да је некад видела и боље дане, и оним малим комадићем небеског сјаја који је заостао у дну њених очију.

Када је Анелиза открила да њена крила неће поново да израсту, знала је да је њена судбина

запечаћена и да само чудо може да је спасе. Неколико дана проливала је нове сузе, и пошто својим јадиковањем није хтела да досађује сељацима, изишла је иза куће, где су између живица на комадићу ливаде кључале кокошке и у једној бари чучале гуске. Њима је јадала своје јаде, често и дуго; кокошке бежу сасвим згрануте, јуриле су збуњено наоколо и довикивале једне другима: „Ах, Боже, ах, Боже, какво зло! Ах, Боже, ах, Боже, какво зло!“ А петао је викао у небо као да својим гласом хоће да оптужи светог Петра, коме је кукурекање вероватно још из његових овоземаљских дана остало у непријатној успомени. Гуске, међутим, седеле су потпуно равнодушно и правиле увек само исту, кратку, безобразну примедбу, као да хоће да кажу како се ту ништа не може. Пошто је сељак више пута затекао Анелизу на овом комаду ливаде код живице, био је веома задовољан што се она — како је он мислио — без гунђања примила чувања гусака, које би раније доста често кренуле ка сеоском рибаку и отуда само са тешкоћама и уз протестно гакање морале да буду отеране кући. Анелизи је то било сасвим право; јер на том месту обраслом травом могла је бар мирно да се преда својим мислима и да их закачи за какву шеву која лети ка небу или за беле облачиће који се постепено губе у висинама. Тамо је била заклоњена и од сеоске деце, која су њу обично гледала глупим, разрогаченим очима, чим би изишла пред кућу. С времена на време дошао би додуше мали синчић сусеткин, да се игра са њом; али она га није волела, јер је увек имао прљаве ноге и подеране чакширице, и често, када нико није присутан, трпао прст у нос; и пошто она није прихватала његове игре, он убрзо нађе да је она досадна и престаде да долази.

Тако је Анелиза остала код сељака дуго време; много година. Али ма да за све то време ни са ким

није говорила о свом небеском пореклу и завичају, пошто је сетно помишљала како су мало разумевања показивале гуске за њену историју па је према томе претпостављала да — кад већ птице не испољавају никакво саучешће — то још мање може очекивати од људи, у њој је ипак остајала несмањена жудња да најзад опет доспе натраг у небо. И ако је драги Бог снагом своје свемоћи није поново подигао себи горе, веровала је да то бива само зато да је краће или дуже време казни за њену непажњу, па није ни роптала због тога. Али њено најмилије место боравка остала је малена ливада иза куће, јер је тамо, лежећи на леђима у хладу живице, несметано могла да гледа у своје драго небо; али што је дубље гледала у небо, и њена чежња постајала је све дубља.

Тада се деси — Анелиза је у то време напунила можда дванаест година — да је нова црква у једном суседном селу требало да буде посвећена Девизи Марији; и господин парох је са предикаонице старе, трошне сеоске цркве која је морала да буде порушена, у својој молитви позвао на ту свечаност идуће недеље и свету Девицу саму, да би њен благослов почивао на новом храму и на његовој пастви. Парох је тај позив, разуме се, схватио више симболично; Марија пак, која одавно није силазила на Земљу, узела га је буквалније и спремала се да присуствује освећењу своје црквице. Пошто, међутим, свет у то време више није био навикнут на чудеса, а и блажена Девица у току година све више и више одустајала од упадљивих чудотворних дела, она узеошњу часне грађанке, какве недељом из града одлазе у околину да посете сеоску сиротињу. Мислила је да ће тако, неупадљиво и незнано, опет једном моћи да хода по Земљи. Прерушена на такав начин, спустила се у првим јутарњим часовима једне благе пролећне ноћи, уочи недеље освећења, на месе-

чевом српу тихо на Земљу и приспела у једну мирну јелову шуму у коју је Месец силазио лаким ходом. По свежем јутру засићеном мирисом земље, није јој се учинио сувише дугачак пут до села, које је већ из велике даљине познала по новом златном петлу што је под зрацима сунца блистао на торњу нове цркве и по дугачким заставама и венцима цвећа који су лепршали са торња. Свечаност освећења протекла је у најлепшем реду. Парох и сељаци учинили су што су најбоље могли. А Марији је чинило потајно задовољство — уместо да се побожној пастви појави у слави небеске краљице, као што је раније био њен обичај — да радије остварује чудо у тишини, у срцима неколицине слепаца и бедника, ту речима утехе, тамо милостињом; и та чуда изгледала су јој већа и лепша од многих оних које легенде казују за њу. Како је освећење цркве завршено одмах после подне и она без пратње није желела да учествује у каснијим увесељавањима гомиле, а имала је пред собом још неколико слободних часова до тренутка када ће месечев срп пењући се ка небу омогућити њен повратак, она се још неко време, без нарочитог циља и спокојно, шетала по пољима и околним селима. Пролазећи тако мимо једне лепо поткресане високе живице глога, она одједном зачу чист небески глас који је иза живице уз једну небеску мелодију полугласно певушио следеће речи:

По милости Божјој
да сам краљевић,
имао бих кулу,
слугу читав збор.
И пред својом војском
ходно кроз двор,
у богатом руху,
сребром окован.
По милости Божјој
да сам краљевић.

Ал' по вољи Божјој
Анђео сам ја,
и на земљи овој
јадам окован.
Из гласа да вичем,
нико не би стао,
нит ме погледао
када би сазнао
по милости Божјој
да сам анђео.

Код првих речи песме Девица Марија застала је послушкујући и пошто је познала да ни песма ни мелодија нису са овога света, слутила је да ће ту учинити једно откриће које се и ње помало тиче. И док је небески глас другу строфу поново, сад нешто тише, певушио као за себе, Марија је пошла до краја живице па поред куће кроз двориште, и убрзо се на малом травњаку нашла лицем у лице са Целестинином. Ова је њу одмах познала по небеским очима и по њеном статусу, и ништа није било природније но да поверује како је сада куцнуо час њеног избављења од живота на Земљи. У својој радости није никако могла да се прибере па је своје доживљаје испричала тако пометено и збркано да је Мајка Божја од њеног казивања била сва ошамућена и на крају Целестинине приче стојала исто тако без даха као и ова сама. Једна ствар била је ипак довољно јасна: Целестинина жеља (која се стално понављала у обиљу речи, најнежнијих молби, наваљивања и грљења) да је Девица што пре понесе са собом горе на небо. Мајка Божја беше разборита жена, те рече девојци да то не иде тако лако; јер као убога грешница ваљда тек не жели, и по праву и не може да лута по небу, а шта ће тамо горе као анђео без крила каква небеско провиђење прописује и захтева? Уз то је Месец још сувише слабачак да би могао и њу да понесе макар само до небеске капије, и већ је при ноћашњем спуштању, под теретом саме Марије, зловолно кривио лице. А пошто, по Целестинином причању, крила која је небеско провиђење подарило њој за цео живот неће више да израсту, тешко је наћи помоћи. Али се она нада да ће можда свети Мартин, који управља небеском оружницом, на њену молбу издати један пар од оних крила која су одређена за побожну децу што се после васкрсења унапређују за анђеле.

Са овом утехом опростила се од Целестине, која је код првих речи постала сасвим тужна, али сада

црпла нову храброст и смелост да је преклиње да, остављајући на страну своје небеско величанство, што усрдније замоли светог Мартина за онај пар крила; јер њеном молећивом погледу нико не може ништа одбити. Тада се Марија насмеши, обећа да ће прекосутра, када се Месец опет буде спуштао, поново доћи, па пође ка истоку према оном месту куда је поручила месечев срп који треба њу да однесе на небо.

Те вечери седела је Анелиза још касно, када је већ сасвим пао мрак, на свом месту на малој ливади, и гледала за Месецем, како онако благо и постојано лебди горе ка небу; чинило јој се да види како на њему, у тананом, треперавом сјају, стоји лик небеске краљице, док није најзад, заједно са српом под ногама, ишчезао иза једног облака.

Сутрадан ујутру Мајка Божја посла поруку светом Мартину, питајући да ли му је zgodно да она после подне посети небеску оружицу, коју још никад није видела. Јер са својим тражењем хтела је тек на лицу места да изиђе на средину, замишљајући да ће тамо боље моћи да га салети и мало притесни, ако буде правно тешкоће. Мартин, знајући да му је оружица у најлепшем реду, отпорици да јој стоји на расположењу и да ће је чекати. Тако се она после подне упати у небеску оружицу. Мартин је пун поштовања дочека на вратима, а присутан беше и капетан из Капернаума, који му је придодат на службу и водио надзор над одељењем за снабдевање небеских чета. Ту су у дугим низовима стојале трубе страшног суда, копља коњице и њени оклопи; са таванице су висили ореоли светаца спојени једном огромном копчом; пламени мачеви арханђела, међутим, висили су нешто одвојено, иза једне гвоздене завесе, да се не деси каква несрећа. На једном первазу над вратима Марија угледа десет светлиљки мудрих и лудих девица, а затим су се

ређале све дивоте деветог неба, па дуг ходник испуњен палминим гранама; а у једној нарочито дугачкој просторији налазиле су се хиљаде и хиљаде анђeosких крила, наслаганих на поду као црепови, прислоњених једно на друго. Када се света Девица нашла тамо насамом са Мартином, она га упита не би ли могао да уступи један пар крила средње величине. Свети Мартин, помало изненађен, одговори одречно. Тада је она све упорније наваљивала на њега и дуго покушавала да га убеди како мора да јој уступи крила, јер он може да мисли да су она њој у добру сврху потребна. Али ништа није помогло, Мартин је остао упоран у свом одбијању. Са свим дужним поштовањем, тако рече, мора да одбије жељу њеног небеског величанства; јер у једној уређеној држави са стајаћом војском безусловно је најважнија ствар да се стање оружнице слаже. То је он научно од ратујућих сила свих времена. И ако би се приликом наредне инвентарске смотре крајем године показало да недостаје ма и једно од нумерисаних брчних перја, то би га стало светачког ореола, акамоли да се цео један пар крила не нађе на свом месту. У случају да су блаженој Девици крила потребна само за какву позоришну претставу — што он не може да зна —, он још чува у једном углу неки стари грчки модел, који је примио од свог претходника; та крила потичу од неког Икара, али не одговарају захтевима који се стављају савременом летењу, него су само играчка.

Тако се Девица Марија опрости од строгог светог Мартина не свршивши ништа, а срце јој беше узбуђено бригом за судбину мале Целестине. Али није налазила излаза. Помисао да замоли Бога да се заузме за свога анђела одбацила је већ из тог разлога што је хтела да му уштеди јад због нехата светог Петра у вршењу његових дужности; а сем тога је небески краљ пре извесног времена све мол-

бе небеских становника, пошто су све више узимале маха, отстранио једним нарочитим законом о про-сјачењу, у чијем се уводу наглашује да је на небу, према Божјем свезнању, све савршено уређено, па према томе нико ко ужива у његовим установама нема шта да мољака. Стога он право на подношење молби може да одобри само људима у њиховој беспомоћности, па и то само онда ако се непосредно изнесу пред његов престо; било какве посреднике пак он неће ни да саслуша.

Сећајући се овог расписа којим је објављена божанска воља, задржала је Марија своје откриће и своје бриге за себе, и на крају, после дугог размишљања, нашла је и за Целестину излаз; тежак, горак излаз, али се решила да га њој саопшти. Као што је обећала, сишла је идуће ноћи опет на Земљу и затекла Целестину како чека на њу. Када је ова угледала како јој прилази без крила којима се била надала, салетела је хиљадама бојажљивих питања, на која је Марија понекад морала да остане дужна одговора. Али када је у свом очајању изустила како једва може да поверује да Бог зна за њену судбину, јер толико немилостив он није да допусти да она за своју детињасту непажњу тако тешко испашта, тада је света Девица додуше укори због таквог говора, али није умела да нађе потпуно задовољавајући одговор. Са божанским свезнањем, објасни она мало поколебана у свом спокојству, ствар стоји тако да Бог без сумње може да зна све што се дешава на Земљи; али се понекад можда дешава да он извесне ствари неће да зна, а још чешће да он њихово решавање мора да остави за доцније, пошто претходно има да одлучује о другим важнијим предметима. Управо сада то можда важи не само за њену судбину, јер је Господ до крајности заузет земаљским пословима, пошто су сада опет једном (како јој је он пре кратког

времена саопштио) народи на све стране планули један против другог и сваки од њих призива њега у помоћ у својој праведној ствари. Свима пак мора да буде поможено. Па када га људи у свом поуздању у њега преклињу за тако велике, готово неостварљиве ствари, тако да му је често веома тешко да испуни њихове жеље, он их тек не може сасвим да остави на цедилу.

Тада Анелизи би јасно да њена сићушна судбина мора да заостане у решавању иза тако важних ствари које покрећу свет, па је са утолико већом жудњом очекивала да чује савет свете Девике, који јој је она на самом почетку своје посете наговестила. „Дете моје“, рече Марија, „за тебе нема другог пута да са ове Земље опет доспеш у небо но што је онај којим у том циљу морају да пођу сви они који живе на Земљи: наине да претрпиш смрт и после васкрснућа уђеш кроз небеску капију, која се пред тобом, по сили патња мога сина, неће затворити. — Не плачи“, додаде она спазивши сузе у Целестининим очима, „јер, гле, овоземаљски живот кратак је у поређењу са вечним блаженством неба. Помисли да сам га и ја носила у тузи и болу и да га је и Спаситељ завршио у патњама, док сем Бога оца само ви анђелчићи, небески урођеници, не морате да узмете на себе овај терет. Па ако у томе гледаш незаслужену небеску милост, нека ти то и твоје искушење учини лакшим“.

На то Целестина ућута и само би још понекад слаб јецај излазио из њених груди, па се захвали Марији на њеним речима. Ова се најзад опрости од ње и за утеху обећа да ће, доклегод буде трајао њен живот, сваке седме године, када се месечев срп после почетка пролећа први пут појави на небу, сизлазити на Земљу и донети јој утехе и помоћи, ако буде у каквој невољи.

Од тога часа цео живот Анелизин, све њене мисли, њене жудње и њени снови били су управљени

на смрт. Мимо лепоте овог света пролазила је као мимо нечег бескорисног, и сваку радост презирала је као скретање са пута своме циљу. Ма да јој је смрт уливала лаку, тајанствену језу, она је њу прижељкивала као неминован бол који се што пре то лакше подноси. А њена жеља да умре била је ускоро толико велика да је размишљала како би могла да смрт силом привуче или да њу нађе, када ова њу саму не налази. Не да је икад помислила да сама одбаци живот; јер знала је да је то исто толико за презирање као и кад се хлеб баци и згази у прашину улице. Али знала је и то да има јунака који траже смрт у биткама, и храбрих људи који свој живот излажу опасности за друге или за какву велику сврху, а њен сопствени циљ изгледао је њој бар толико велики као ма који други на Земљи. Тако је после неког времена почела, где год би у селу какав тежак болесник лежао од какве заразне, смртоносне болести, да у његовој кући обавља свакојаке послове и пружа помоћ и да — уколико су њој то с обзиром на њену младост дозвољавали — с времена на време одлази у лечилиште у планини где су неговали многе безнадежне болеснике оболеле од плућних болести; а пошто је болесницима њено бешумно, благо присуство било пријатно, те су учестано молили да остане, то је она често многе часове дана проводила на месту смрти и опасности, пружајући помоћ.

Уз такве навике напунила је Анелиза седамнаест година и постала додуше танана девојка нежног састава, али рано развијена и отпорна. Сада се више није задовољавала нередовним и непотпуним покушајима да сретне смрт, већ је старог сељака, који је њу за све то време држао као потсвојче, замолила за дозволу да пође у велики град, да тамо из основа изучи вештину и дужност болничарке, коју на селу може да врши само нестручно и у недовољној мери.

Стари у почетку није хтео да је пусти, пошто му је њена помоћ у домаћинству добродошла, па је говорио да би било корисније и важније да у кући помаже његовој жени, која је већ исувише остарела да би могла све послове да савлада без помоћи. Сељанка, међутим, која је те речи чула кроз отворена кухињска врата, жустро се, то јест вичући из свег гласа успротивила и забранила да њу баце у старо гвожђе, па је већ из повређене женске части, и за доказ да и сама може да се спомогне, подупирала Анелизину жељу, те је ова самим тим и испуњена. Једног од наредних дана Анелиза је напустила тихо село, добре људе, мали вољени травњак где јој се појавила Мајка Божја, и своје кокошке и гуске, на које није произвела никакав утисак чињеница што ће отада морати да се лише надзора једног анђела под којим су дотле стојале.

У великој градској болници убрзо је научила све што јој је отварало врата соба оних болесника који су посвећени смрти. Тамо се осећала на свом месту; тамо је чак њоме завладала она чудновата унутарња радост и спољашња сунчана ведрина какву показује човек који је сигуран да га његов рад води постављеном циљу. Ова извесност давала јој је истрајност, давала јој је неуморност, давала јој је преданост, благост, стрпљење које је њен позив захтевао, а давала јој је исто тако све оне особине које су тај позив чиниле нарочитом вештином. Њена близина била је као неко тихо, благотворно хлађење лепезом, њен корак нечујан, као да заиста још лебди на својим анђеоским крилима, додир њених уских, добрих руку хладио је грозничаву чела, а њен глас беше као песма каквог нежног, пријатног ударања таласа о обалу сунчаног језера. А када би се нагињала над своје болеснике, брижна да ухвати њихове последње издисаје или да прочита последњу жељу из њихових очију које су се гасиле, тада би

се њима занста чинило да виде лице једног анђела који им је послат од неба као помоћ у њиховом најтежем часу. Али ма колико често да је у том животу наилазила на смртну опасност или на саму смрт, ова никад није пружала руку за њом, никад она није оболевала ни од једне од оних болести које су је окружавале. Чинило се као да је непријемчива за све то, као да је саздана из неке друге, неповредљиве, чистије материје но што је она од које су створени људи, а од које су се све шкодљиве ствари одбијале као дрвени лукови од глатке облине металног штита.

Када је Анелиза напунила деветнаест година, позваше је једне вечери код једног младог немара који је оболео од неке убиствене грознице. Звао се Фромут и лежао је у једној забаченој кући, која је гледала на тихе, старе вртове и кроз чије је прозоре мартовско сунце завиривало колико год је могло. Ствари су рђаво стојале с њим; подривао га је неки постојан немир који је стално разарао зачетке излечења, и његов жив дух није налазио сна који је његовом уморном телу био преко потребан. Лекари су дигли руке од њега и нису се више надали никаквом бољитку ни од предложене промене болничарке и позивања Анелизе, и пристали су на то само у жељи да не пропусте ни оно што је привидно безначајно. Али пошто је Анелиза неколико дана провела крај болесника, смирио се његов немир и самим тим и најгоре буре грознице; и од тог времена његово се стање полако побољшавало. Она није хтела да себи даје рачуна о томе да ли је њено присуство проузроковало ову промену, али је убрзо увидела шта му пружа мир; и тако је онда, предвече, често седела крај његове постеље, тихо држала његову руку у својој и успављивала га певушећи једну од оних небеских мелодија које су ве-

селе и озбиљне у исто време. А после неколико недеља, када су његове снаге постепено порасле, почела је полугласно да му прича, и то беше њена сопствена историја коју је она њему казивала као бајку. Говорила му је о ведрој радости неба; о златној решетки која га окружује, о ћилиму сатканом од облака, о дугачкој, бело постављеној трпези за којом се хране небески становници, о хоровима анђела и небеским концертима и о небеском храму, у којем се дише из слободних груди и слободно може да подиже поглед у вис, а да се не добије вртоглавица, као што то бива у многим црквама овога света; храм је, рече она, тако ведар и слободан, а и тако силан и свечан као зелена букова шума високих стабала обасјана сунцем. Пошто је опазила да је његово око код тих речи засјало и пошто је замолио да оно о храму подробније изложи, она му најтачније описа све, стубове и лукове, сводове и первазе, удубљења и хор, тако да их је могао готово да нацрта. Али када је дошла до на крај своје приче, она се мало заборави и исприча му и то како је толико потпуно испуњена жељом за оним небом које треба да стекне у смрти, да јој овај свет не може да пружи никакве радости. Како могу непрестане смене лета и зиме, пролазност цвећа, буре чак и најплеменитијих страсти у људским срцима и њихове борбе макар и за највише ствари овога света — збивања у којима, као што и сама зна, чак и добри људи налазе и уживају лепоте које она не може себи да претстави — да имају ма какве дражи за оне чији је једини циљ вечна небеска постојаност и хармонија?

Када је завршила ово казивање, она се мало поплаши, јер Фромутова рука задрхтала је у њеној и чинило се као да он угушује у себи нешто што је хтео да јој каже; и док су га иначе њене песме или њене речи увек разведравале, сада се нека сенка

спустила на његове црте лица. Неко време био је замишљен и тих; и Анелизи се учини као да његов поглед чешће но раније почива на њој.

Али једног дана када је сутонско сунце своје косе зраке опет бацало до самог кревета у дубини собе, и Фромут опет држао руку Анелизе која је седела крај њега, поче он да прича: о себи и свом животу. Беше то снажан, буран, готово пенушав живот у који се Анелизи отварао поглед, живот пун силне, готово дивље животне радости, тако да њу од његових речи обузе језа и страх. И он јој описа лепоту ове Земље тако пламено, тако снажно, као најјединственији, најчистији доживљај, да му је она готово поверовала како је лепо живети а колико горко умрети. Научиће он њу да сазна лепоту пролећа и зиме, лепоту цвећа и животиња, лепоту људског бића и његових осећања; једном ће њу одвести на неко високо брдо одакле ће са њим гледати доле на море, на море узбуркано у својој снази и својој бескрајности, ни на што друго но на море; и она се неће заморити гледајући га, а тај приказ је толико леп да човек мора да падне на колена пред том лепотом и да покрије лице рукама, да га не би засенила.

Анелизи је притом било некако тесно и чудно у души и она се побоја да се Фромуту опет не врати грозница. Али овај настави своје казивање, причајући о себи и својој младости, и није штедео себе, већ је говорио о промашајима које је учинио, о манама које и сад још има и о недостацима своје вештине; и све то излагао је тако да је Анелиза убрзо увидела да он не говори у бунилу већ у горкој збиљи. Јер он рече да, као што његовим мислима ништа не беше сувише високо а његовим осећањима ништа сувише бујно, и његове грађевине пате од тога што му ниједан свод не беше довољно висок, ниједан стуб довољно јак, ниједан шперваз

довољно снажан и ниједан лук довољно смео, тако да оно што је саградио не изазива пријатно чувство, дакле не може ни да буде складно. А пошто је његова уметност само израз њега самог, по њој Анелиза може најочигледније да позна његову несавршеност.

И пошто сада зна све о њему, познаје и све његове мане, стекао је толико смелости да је упита да ли би она у својој небеској хармонији хтела да му да оно што је он додуше непрекидно тражио али никад није налазио, и да ли би пошла с њим заувек. Јер он је њу заволео у току дугих немних недеља, и сада је воли, не разбукталним пламеном, већ тихим, дубоким жаром, како мушкарац само једанпут може да воли у свом животу.

Када је он завршио с том изјавом, Анелиза постаде веома тужна, јер добро је видела каква снажна и племенита душа тражи њено срце. Али знала је и то да му не може да узврати његова осећања; јер пошто беше анђеол, није познавала земаљску љубав и знала је да је неспособна за њу; исто онолико неспособна као, на пример, за какав злочин.

И она му то рече тешка срца. Фромут ништа није одговорио, већ после неког времена изјави тужно и готово без гласа да је он њу у току свих ових недеља толико обухватио и обвио прећом својих мисли да она сада у дубини његовог срца лежи као какав диван кристал у каменој шупљини. Кристал се пак више неће моћи издвојити из његовог омота а да се овај не размрска.

После неколико дана лекари утврдише опадање његове снаге за које нису могли да нађу разлога. Тако је Фромут слабио и венуо са часа на час. Али никад није престајао да се нада и кад год би Анелиза прилазила његовој постељи, он би испитивачки и бојажљиво гледао у њене очи. А она беше очајна од страха и бола, јер знала је да се Фромут

троши од љубави према њој ако она остане крај њега, а бојала се да га исто тако може убити ако га напусти. Зато је нестрпљиво и збуњено очекивала посету Девике Марије, коју је ова њој пре седам година наговестила; јер Месец већ беше у последњој четврти, а кроз неколико дана, чим се појави младина, биће почетак пролећа.

Тада Девика дође к њој као што је обећала, али када је Анелизу угледала у таквом јаду и страху, када је ова њој разложила да ће морати да носи ужасан терет кривице за смрт једног доброг човека, пуног живота, Марија увиде да је за њу дошло време да дела. Обећа дакле девојци да ће њену ствар заступати пред самим Богом, и пође пут неба. Успут пак грдила је Месец што се не журн више, ма да у ствари није требало да хита, јер са драгим Богом пре сутрашњег јутра и онако није могла да говори; а Месец није ни хајао за њено наваљивање, већ је мирно ишао својим путем.

Када је Девика стигла на небеску капију, коју је свети Петар отворио пред њом, би јој ипак жао да се небеска осуда, која ће се неминовно излити на њега ако она поднесе Богу извештај о свему што се десило, сручи на његову главу тако потпуно неприпремљено, па се реши да му упуту малу опомену. Ступивши са њим у његову вратарску кућицу, она га дакле упита, може ли он да наведе на колико времена је анђео Целестина, коју је она приликом свог последњег изласка затекла на Земљи, откомандована онамо. Петар у почетку није могао да се сети тог имена и морао је да прелиста уназад многе странице свог регистра за излаз док га је нашао. Али датум који је тамо записан изазвао му је у сећању сву ужасну истину и кад је Девизи одговорио да напомена гласи „на неодређено време“ па ствар стога мора да је у реду, глас му је помало дрхтао. Сада је Марији цела ствар била јасна; али напусти-

ла га је без даљих објашњења. А Петар је у току ноћи неколико пута скакао са свог лежаја и журно излазио на врата, па иако се увек брзо враћао и опет легао у постељу, провео је ипак једну бесану ноћ.

Идућег јутра, пре но што је Господ Бог приступио својим владарским пословима, Марија му изнесе целу ствар. Понашање светог Петра и нестанак једног од његових анђела изгледали су му, међутим, далеко најважнији, па је тражио да му Марија понови овај део своје приче, а притом је у свом изненађењу заборављао да небеску круну, коју је управо држао у руци, стави на главу, тако да је читаво време стојао гологлав. Када му је Девица напоменула да њој — много више но неправилности небеског вратара — судбина Целестине и младог неимара лежи на срцу, Господ се озловољи и рече да унутарња, небеска ствар на првом месту захтева исправку; јер то су страшне прилике које се ту откривају пред њим. Ваља прво мести пред својим вратима, а за то ће он одмах наредити све што је потребно.

И Господ Бог без оклевања сазва скупштину свих светаца у великој плавој небеској дворани, и нареди да присуствују и небеске војске, пешадија под командом арханђела Михаила, а коњица под командом светог Ђорђа. Када су се сви искупили, он седе на небески престо, одевен у своју божанску силу и величанственост; њему с десне стране заузе своје место Девица Марија, а с леве Спаситељ; под њиховим ногама држало је јато анђела, одређених од стране небеског Провиђења нарочито за ту службу, разасрт златан ћилим од облака, који је у ту сврху на неколико часова позајмљен од зоре. Господ подиже свој глас и у неколико речи изложи сакупљеним свецима догађај са анђелчетом Целестином и њен нестанак, тако да је свети Петар, који је стојао међу апостолима, немирно цупкао с ноге на ногу.

А онда је у свом говору даље разлагао да случај сам по себи није сувише тежак, јер може једанпут да 'се деси да се који анђео загуби, као и ма које друго небеско оруђе, али да он светом Петру мора да учини прекор што ствар није сместа пријавио, јер овако би он њу можда тек приликом идућег пописа анђела открио, да му Мајка Божја из једног нарочитог разлога случајно није учинила саопштење. Не може се захтевати да он своје свезнање, које му је потребно за земаљске ствари, протегне још и на небеске послове. Ово заташкивање и тиме доказано му слабо поверење могли би се готово сравнити са држањем послуге међу људима, која такође има обичај да затаји када разбије или загуби какав предмет који припада господару. Поузданост светог Петра ни иначе није богзна како велика, јер се он његовог сина, када је овај још ходао по Земљи, трипут одрекао такорећи у једном даху, пре но што је петао могао да кукурикне.

Драги Бог је у даљем току свог говора падао у све јачу срџбу и силну божанску ревност, па се тако оштро окомио на светог Петра да му небеска правда, коју је по речима пророка држао у левој руци, замало није испала из руке. Најзад га је спопао такав божански гнев да је завршио претњом да ће, у случају да се такво недовољно поверење ма са које стране понови, све небеске послове треснути пред ноге високој скупштини и одрећи се небеског престола у корист свога сина.

Свечи беху веома збуњени овим исходом Божијег говора, а небеске војске гледале су озбиљна погледа преда се. Свети Петар пак, који се нарочито због поређења са земаљском послугом сасвим испизмио, а сем тога хтео да даје утисак као да ствар узима олако, гурну апостола Павла, који је стојао поред њега, лактом лако у слабини и упита га кришом не налази ли и он да Господ диже сувише ве-

лику галаму због једног палог анђела. Павле и поред све озбиљности положаја није могао а да се тихо не насмешни. Свети Дух, међутим, који је над главом Господа Бога лебдео у облику голуба окружен ореолом, накомстрешни своје перје.

У првој пометености због Божјег гнева нико од присутних не нађе ниједне речи. После неког времена, међутим, на свеопште изненађење, свети Јосиф иступи у слободан простор који је био остављен испред небеског престола и спреми се да говори; ово беше утолико чудније што нико, у ствари, откако је он био на небу, никад ни речи није чуо из његових уста. Свети Јосиф доспео је наиме, услед прилика које су владале на небу, у мало незгодан положај, јер сада, пошто је она произведена за небеску краљицу, више није могао да ужива у непрестаној близини свете Девице, која га је на Земљи испуњавала радошћу; његове услуге верног заштитника, које су претстављале његову главну заслугу за Марију и сачињавале његову најотменију делатност на Земљи, постале су у њеном новом достојанству потпуно излишне, и тако је остајао помало усамљен, ма да Бог није пропуштао да га са осталом Маријном родбином позива на Бадње вече и за свечани обед на Велики петак. Али пошто није спадао у апостоле, који су образовали затворен круг, а остали светитељи били знатно млађи од њега, живео је тихо и усамљено и потпуно се одавао читању учених књига; највише ако би понекад, у старој привржености свом земаљском занату, закуцао какву откачену греду на небеској таваници. Његова начитаност и ученост одједном су му у овој прилици биле од користи и улиле му храброст да одговори на Божје речи. Изложио је мало незграпно, али ипак јасно и разумљиво, да о одрицању од престола или абдикацији Бога оца не може да буде ни речи, пошто то према небеском уставу није допуштено. Јер онда би

свето Тројство било лишено једног од својих битних саставних делова; па чак и кад би се претпоставило да ће он и после своје абдикације и даље моћи да припада светој Тројици, ако само увек остане у близини и буде достижан у свима питањима која се тичу Тројства, то ипак не би ишло из тога разлога што је абдицираним боговима то уставу једаред за свагда забрањен боравак на небу, како је одлучено пре не сувише дугог времена, када тако угледна божанска личност као што је Аполон није примљена на небо. Даље упозорава драгог Бога на то да у случају његове абдикације, као једина места на којима би вечити остатак својих дана достојно могао да проведе, само Азгард и Олимп могу да дођу у обзир; на оном првом месту свакако је исувише хладно и магловито за вечити боравак, док га на оном другом Јупитер и његови богови баш не би примили раширених руку. Ова последња разлагања строго узевши нису спадала у ствар и Господ стога рече Јосифу да је могао да их задржи за себе, јер ово није земаљски парламенат где претседник обично тако стрпљиво саслуша многа и дугачка беспредметна разлагања говорника. Тада свети Јосиф прилично збуњен откаса натраг на своје место и није имао утисак да је својим говором побољшао свој однос са драгим Богом. Али кроз целу скупштину светаца ипак прође уздах олакшања када је Јосиф завршио свој говор. Спаситељ је милостиво климнуо главом свом очуху, пошто нимало није жудео за небеском управом, док су апостоли, са изузетком светог Петра, један за другим ћутке стиснули говорнику руку. Међутим, Бог отац изјави да је скупштина закључена и само још нареди — желећи да искористи прилику и дође на друге мисли — да небеске војске продефилију пред њим. У току ове смотре гнев му се стиша и врати му се радост коју је раније налазио у небеској управи. После тога

војске пођоше у своје станове, светитељи се разиђоше, а небески мир опет завлада.

Овим мерама светог Оца, ма колико да су биле важне за небески поредак, за судбину Анелизе није, истина, ништа добијено. Али Мајка Божја, пошто се једном прихватила ове ствари, није попуштала у настојању да је изведе до краја; и тако се она тог истог вечера, када се драги Бог по завршеном дневном раду шетао по хладовини рајске баште, придружила њему у намери да се код њега поново узме за своју штићеницу. А Господ, угледавши је како у свој оној чистоти, љупкости и узвишености, којом је Рафаелу седела као модел за његове слике, хода поред њега, налазио је божанску радост у њеном призору, па се решио да је саслуша. И она му поново изнесе своју молбу, приказујући веома дирљиво колико Целестина жуди да је он узме к себи, и како не може да одговара божанском милосрђу да јадни неимар толико пати због ње, нити пак божанској правди да један анђео проузрокује његово пропадање и смрт. Зато га она преклиње да испуни молитву свог анђела и да га отме са Земље, како овај не би морао да понесе кривицу да је убио једног човека. Али Бог је ћутке корачао поред ње и гладно своју браду и на свој недокучив начин није прозборио ни речи када је она завршила свој говор, те она није знала да ли ће он поступити по њеним молбама; али када је погледала у његово озбиљно, милостиво лице, наслутила је да ће он све окренути на добро, па га је напустила лакша срца.

А Бог беше мудрији од ње и поступио је према својој мудрости. Јер када је једног од идућих дана вечерње сунце своје последње златне зраке опет једном бацало у болесничку собу, у само удубљење где је стојала постеља и на лице младог неимара, Анелиза тихо седела крај постеље, а он држао њену руку у својој и опет онако узбуђене душе

и с очекивањем гледао у њене очи, догоди се да Господ Бог својом свемоћном и милостивом руком додирну срце свог анђела и тихо га са његовог места у средини тела, где је дотад лежало, помери мало на леву страну: онамо где бије срце људских бића. (Јер срца анђела, због хармоније која у њима влада, леже симетрично у средини тела.) А када се то десило, Анелизи се учини као да је бескрајан крик радости прошао кроз цео свет и она мора да му се придружи; осети како јој срце сасвим друкчије откуцава, и када је болесник, приметивши њено узбуђење, радосно потресен погледао у њене очи, бежу оне пуне суза. И она се наже над њим и допусти да је он привуче и пољуби у уста, и плакала је дуго и тихо на његовим грудима, тако да се драги Бог готово поплашио да није њеном срцу задао мало сувнише јак ударац. Али плакала је само од радости. И прва суза коју је из људског срца пролила канула је у отворену шаку човека и скаменила се тамо у чудесан дијамант, тако чист и бистар и без мрље, а и тако пун тихог жара као што је и срце из којег се она попела у око. Од оног дана када се Анелизино срце отворило љубави, свет јој је изгледао као измењен. Птичице на гранама певале су другу песму, цвеће у лејама пред прозором зрачило је друкчије на њу, сунце је загревало друкчије крв у њеним жилама, и цела Земља, на којој је пролеће као какав млад победник управо славilo свој свечан улазак, била је испуњена неописивим раздраганим весељем, у које је и Анелиза желела да зарони као у какво блиставо коло пуно милине. „Како су слични“, говорила је у себи, „како су ипак слични Небо и Земља“. Неимар је оздравио од среће. После неколико недеља напустно је тиху кућу и почео са припремама за ону чији му је нацрт већ за дугих ноћи у болесничкој постељи тако јасно лебдео пред очима, а која је садржавала огњиште за њега и Анелизу.

Али тек што је он сам у пуној снази опет враћен животу, када се Анелиза, пошто је сада, поред највише радости, стекла удела и у патњама људи, разболи од исте оне смртоносне болести коју је он управо преболео. Смрт је више но једанпут стојала крај ње. Али као што је она бдила и бринула за драгог, тако је он сада чинио за њу; и да Анелиза још није знала, сада би сазнала шта може да учини човекова љубав. Једанпут у току тих дана она рече драгом како је ипак потпуно друкчија, толико лепша и блаженија, дубља и дирљивија земаљска љубав у поређењу са небеском коју је раније осећала; и како и свет и живот, који може да њој подари такво једно свето осећање, и сам мора да буде свет и леп. Као што је раније тражила смрт, чак преклињала да је узме, тако исто жарко молила је сада да је она поштеди. А када су ова молитва и оне речи допрле горе до Бога, он се тихо насмеши у својој доброти и рече Девици Марији, која управо стојаше поред њега: „Тако је то на Земљи; не познајући их, људи су незадовољни светом и животом који сам им дао и једва чекају да постигну вечити живот на небу; али кад једном открију лепоту створеног света и радости земаљског битисања, они зажеле вечни живот на Земљи“. Али није се љутио на Анелизу што се била поколебала.

Она оздрави и немар је поведе у свој дом. Од онога времена нека чудесна свечана јасноћа рашири се по његовој души и пређе и на његове грађевине.

Ускоро су лепе цркве једноставног склада и снаге красиле земљу, при чијем грађењу му је лебдео пред очима онај небески храм који му је Анелиза некад за време његове болести описала. А људи су говорили за његове цркве да се заиста може поверовати како у њима станује Бог.

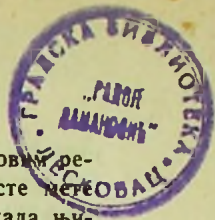
Живели су дуго и срећно. Анелиза је родила свом мужу децу која су била прави људи и имала

срце на правом месту; али на раменима понела су
сва један мали златножут младеж, који је изгледао
као какво златно перце, за знак да им мајка беше
анђео.

ЗАМЕНИК СВЕТОГ ЂОРЂА

Десило се једног лепог дана да је свети Ђорђе, који је већ вековима био заповедник коњице небеске војске, поднео Господу Богу молбу за отсуство. Господ то, разуме се, није очекивао; јер ако је и био навикао да неки свеци *minorum gentium*,¹ који се не налазе на нарочито одговорним положајима, у вршењу своје дужности дозвољавају себи такве слободе, за које им је он великодушно гледао кроз прсте, од светог Ђорђа ипак, за све ове дуге године у којима му је верно служио, никад није стигла никаква молба за отсуство. Он га је дакле позвао к себи и саопштио му да је то ипак сасвим противно реду који влада на небу ако *и*, који се још никад није извлачио од својих витешких светитељских дужности, сада и сам хоће да отпочне с тим као они други који ствар не узимају тако озбиљно. Свети Ђорђе, који је као светитељ витезова и као витез међу светитељима главу држао високо уздигнуто и слободно, онако како га је приказао Донатело у оном кипу на Ор Сан Микеле у Фиренци, погледа свог Бога у лице и, пошто је добро и чврсто стојао код њега, не беше у неприлици да нађе отворен одговор, какав је сматрао да је дужан свом витешком достојанству. Он рече, дакле, Господу Богу да изво-

¹ Ниже врсте

ли промислити како је његова праведност с овим решењем које му је саопштио доспела до исте мере као и разум пуковника на Земљи, који — када њихови најревноснији официри заиста једанпут затраже отсуство — делом згрануто а делом љутито одбију молиоца од тражења са образложењем: „Та, како само долазите на ту мисао? Само би још то требало!“, док њиховим другим, лакомисленијим друговима свако такво извлачење од службе допуштају као нешто што се само по себи разуме. Сем тога, наставни свети Ђорђе, о неком непромишљеном тражењу отсуства с његове стране уопште не може да буде говора; напротив, он сматра да је дужа отсутиност од његових чета, и то најмање за годину дана, сасвим неопходна, јер осећа како својим светим задацима заповедника небеске коњице не може више онако потпуно да одговорн. Не каже он то зато што би му можда снаге попуштале, већ је добро позната чињеница из искуства да сувише дуго, непрекидно командовање на највишем положају не чини добра, да радна способност како подређених тако и заповедника од тога пати, па обе стране захвата несавладљива отуглост од које је, како Господ Бог добро зна, само он сам као владар Неба и Земље ослобођен. Из тога разлога он намерава да дужим посматрањем потпуно друкчијих прилика у ратној служби, која је на Земљи свакако морала да постигне њему непознат напредак, стекне нова оживљавајућа гледишта, каква му изгледају потребна за његов положај.

Свемогући се исто тако мало могао да отме од убедљивости последњих примедби као и од сазнања да његово првобитно одбијање — како је свети Ђорђе тачно осетио — не одговара небеској правди коју он врши. Он стога поче да премишља. Ако, с једне стране, и није желео да се свом најотменијем светитељу супротстави иступивши против непобитних

разлога, с друге стране изгледало је противно сваком реду да небеска коњица толико времена буде без вође остављена самој себи. Али за преузимање небеског положаја светог Ђорђа ниједан други светац није био погодан; то беше јасно и без сваког даљег расуђивања. Предочивши му ту околност, Бог је мислио да ће га одвратити од његове намере. Али свети Ђорђе остаде при својој молби; онаква каква је сада, разлагао је он, небеска коњица уопште више нема никакве сврхе, он мора дакле поћи да за њу потражи нова искуства, па ако за време његовог отсуства не може да буде остављена без заповедника, што он уосталом увиђа, нека за то време буде распуштена; можда се онда уопште више неће морати сазивати, ако се хоће добрим примером да предњачи општим тежњама за разоружањем, које на Земљи врло тешко освајају тла. Али Бог за то није хтео ни да чује, докле год постоји сила мрака. Ако дакле, како свети Ђорђе и сам увиђа, његова коњица не може целу једну годину да остане без вође, онда је Господ само у том случају у могућности да одобри његово отсуство, ако му он за то време доведе одговарајућег заменика, а он придржава право да његов избор потврди.

„Да пак видиш“, настави Бог, „да сам склон да одобрим твоју жељу, чију оправданост признајем, хоћу и сам, уколико одговарајућу личност будеш пронашао или предложио, да ти помогнем у настојању да је придобијеш“.

„А какав би, Господару и Боже мој“, упита свети Ђорђе, који се у својим мислима још никад није бавио питањем свог наследника или заменика, „требало да буде онај који би смео да те уместо мене служи?“

„То се може брзо исказати, у неколико речи“, одговори Господ; „морао би да буде витез као ти, без страха и мане, и да није као убоги грешник до-

спео на небо. — Али се он тако брзо неће наћи“. И са тим речима га отпусти.

Овим се свети Ђорђе морао задовољити као мудром, праведном и милостивом одлуком, па ако још и није знао одакле да створи заменика по Божјем захтеву, ни тренутка није клонуо духом, имајући на уму Божје обећање да ће му помоћи да придобије одговарајућу личност.

И тако је почео да тражи личност сличну себи, прво међу светитељима, у које је свакако могао да полаже наду, јер ниједан од њих није као грешник пуштен на небо. Али ма колико да их је било — и свети Ђорђе је том приликом видео неке које, како му се чинило, још никад није угледао — међу њима ипак не беше ниједног витеза. Ту су били, даље, арханђели који заиста умеју да рукују оружјем; али ни Бог ни он сам нису их никад сматрали за истинске витезе, ма да је он са њима, управо због њихове витешке нарави, одржавао пријатељске односе. Други анђели још су мање долазили у обзир, а остали становници неба беху сви одреда убоги грешници. Када је дошао до тог сазнања, свети Ђорђе рече самом себи да ће можда још доста времена морати да истраје на свом положају, пре но што могне поћи на отсуство. Јер беше мало изгледа да ће кроз небеску капију ући нешто друго но убоги грешници, и с времена на време по који нов светац, који онда сигурно није витез. Ипак је у току идућих дана, кад год би му то вршење службе дозвољавало, одлазио на небеску капију у неодређеној нади да ће сагледати свог заменика како кроз њу улази.

Али ништа од свега тога. Једног убогог грешника за другим предавала је смрт на капији. А свети Петар (који је то морао да зна) изјавио је свом другу-светитељу, на опис који му је овај дао

о личности какву тражи, да нечег таквог данас више нема. Али свети Ђорђе није хтео да поверује да су витези без страха и мане изумрли на Земљи и да ниједан од њих неће успети да се растане са Земљом а да није постао грешник. „Можда и има таквих витезова који нису грешници“, рече свети Петар; „али ако то и нису били за свога живота, онда их попови направе таквима још у њиховом самртном часу, јер дотле им туве у главу и дотле наваљују на њих да признају да су убоги грешници док ови у свом самртном страху не попусте; па онда стижу на небеску капију скрушено оборене главе, као и остали, и улазе код мене као убоги грешници. Видиш ли ма и једног“, настави свети Петар, указујући доле на бескрајни пут по којем су, у размацима, многи, многи ходочасници прилазили небу, „видиш ли ма и једног који би долазио уздигнуте главе? У таквог би могао да полагеш своју наду“. А свети Ђорђе погледа доле и не спази ниједног.

Тада свети Ђорђе замишљен напусти небеског вратара, а сутрадан није дошао да погледа душе што траже да их пусте у небо. Али трећег дана опет се појавио код светог Петра на небеској капији, и његове црте лица изражавале су неко ишчекивање. Не потраја дуго а смрт стиже са неким бедним малим кројачем, који се држао сасвим кукавно те се с њим нису много устручавали. Када је смрт затим опет узјახала своје врло кљусе, које од многих пентрања и спуштања беше већ сасвим истрошено, и кренула на свој посао на Земљи, приђе свети Ђорђе и ослови је. „Смрти, посестримо!“ викну он, јер сви витезови називају смрт својом посестримом, „само једну реч!“ Смрт није морала да заузда своје уморно кљусе да би оно стало, па се само ћутке окрете у седлу, одупревши се кошчатом руком о кошчате сапи. „Посестримо! Ти знаш да те ми витезови сасвим друкчије поштујемо но они који

се тебе плаше. И док те сав свет избегава, ми ти дозвољавамо да јашеш поред нас кроз цео наш живот, и не гунђамо против тебе када нас одводиш са света. Зато би ти једанпут мени, светитељу витезова, могла да учиниш једну услугу“.

„А та би била?“ упита смрт.

„Можеш ли ми једног витеза без страха и мане из живота да преведеш у небеску дивоту, који би овде могао да прође као витез а не као убоги грешник? — У томе не би било ничег неисправног, па и Бог зна о томе“.

„Није ни потребно да напоменеш да у једном предлогу који ти стављаш нема неисправности“, одговори смрт. „Али нема много таквих какав је теби потребан. А ако има таквог, морала бих га покосити изненадно, због оних...; а то не чиним радо. Једном витезу без страха и мане ја претходно навестим свој долазак; они немају страха преда мном, дакле не морам ни да им га уштедим, како то често из милости радим са другим бедницима“.

„То је заиста витешки“, рече свети Ђорђе, „како и приличи посестрими витезова. Не би ми се ни свидело када би ти једног витеза, мене ради, неочекивано шчепала. Навестити дакле свој долазак једном витезу ког ти сматраш неоспорним; па ако је он такав, онда ће превалити и рок који му допустиш а да га они не начине грешником“.

„Могућно! — Можда, ако одредим кратак рок“, одврати смрт, не показујући да ли у то верује, „али то може и рђаво да се сврши. — Но, да видимо ко би то могао да буде!“

Смрт се сасвим скљока на својој кљусини, задубљена у размишљање; два светитеља, Ђорђе и Петар, стојали су дуго неми крај ње под отвореном небеском капијом, док су се анђелчићи који су тога дана били одређени за службу забављали возика-

њем у полукругу на једном крилу капије. Најзад она полако отпоче, усправивши се мало:

„Био би ту један... коњички капетан...; име на небу ваљда тек није важно; ма да је то добро грађанско име што га он носи“, потврди она угледавши мало неповерљива лица двојице светитеља, „потиче из Бремена, али сада станује у својој кући, у „Сунчевој наслади“, како је он назива, на западним брежуљцима крај Рајне, одакле може да гледа преко у Француску; да би био ближе радости и вину, како он каже. То је витез твоје врсте, свети Ђорђе, од главе до пете. — Колико ми је често погледао у лице, али чинио је то са осмехом, и на њему нема ничег лажног. Додуше, из уста сипа приличне грубости а уме прописно да псује сто ђавола, нарочито увече када тражи нешто што не може да нађе. За жене, разуме се, у свако доба има тананих речи, а у осталом је вазда витешког понашања где год је то на месту. На молитву и посећивање цркве он канда не полаже много, ма да сам га једанпут и сама затекла у једном храму, у чију сам хладовину побегла да бих се спасла сунчеве припеке која ми је жегла кости; само: поповске мантије не беше унутра. — А једном сам га чула и где се моли, стојећи крај њега у тренутку када га замало нису убили Хотентоти који су били опколили њега и његових неколико коњаника. Али то беше чудна молитва коју је говорио, јер посматрајући оштро надмоћног непријатеља који се управо спремао да поново навали на њега, и са опуштеним мачем у својој песници, он изусте ове речи: — Господе Боже, ако те има, у твоје руке предајем душу моју, ако је имам. — За више ваљда није имао времена. Али се пробио. Немој мислити да би га неко икад могао да утуца или да би он савио своју шију, сем да стоји пред Божјим престолом и гледа га лицем у лице... Био би ваљда човек каквог тражиш, Ђорђе, — али

без изричите заповести нашег Господа Бога, нећу га опозвати; јер његов час још није куцнуо“.

„И не треба то да чиниш, сестро“, одговори свети Ђорђе, док је смрт своју Розинанту, која је спуштених ушију на три ноге била задремала, грубомунула у ребра, као да се љути што је толико времена продангубила у брбљању, па је мало помало натерала у уморан кас и уз звуку гвоздених карика на уздама одјახала у свом лепршавом огртачу.

Увече тога дана свети Ђорђе предложи Господу коњичког капетана са Рајне за свог заменика, саопштивши му верно све оно што му је смрт испричала. Није му прећутао ни то да капетан многим стварима подвлачи важност помињући ђаволе име, нашта Бог одговори да му је то милије но када људи у свакој згодној и незгодној прилици помињу његово сопствено име. А када му је његов заповедник коњице испричао причу о оној чудној молитви, Господ рече да он зна за њу, и да једном витезу који мисли право по својој глави не може замерити ако овај, поставши неповерљив услед свих оних лакрдија што их данас изигравају пред очима човечанства, сада више ни у најпростије ствари неће слепо да поверује, већ се заклања иза једног „ако“. Капетана он познаје као правог човека и нема ништа против да овај замени светог Ђорђа за време његовог отсуства.

И тако је идућег дана, преко светог Петра, смрт примила Божју заповест да капетана опозове из његовог земаљског живота.

Када је смрт примила ово упутство на небеској капији, она пође јашући полако пут Земље, корак по корак, задубљена у своје мисли; и када би стара кобила застала на ивици пута да откине неколико прашњавих травчица, она јој у том није сметала, тако да је прошло прилично времена пре но што је

опет осетила како Земља под њом одјекује као катка силна гробница. Није ни пошла право на Рајну, већ је заобилазила наоколо и проналазила разне полове час ту час тамо по градовима и селима, наговештавајући свој доцнији долазак овом или оном, ма да се иначе није мучила толиким околишењем. А чинило се као да се не осећа сасвим добро у свом старом огртачу, јер је с времена на време мрзовољно кретала раменима као неко коме је постало сувише вруће у његовом путу.

Тако је сунце већ било зашло када је она са истока стигла на Рајну и са брежуљака на оној страни обале угледала пред собом капетанову кућу, коју је познала по сјају светлијки које су зрачиле из ње и по лампонима који су пригушеном светлошћу засјали по путањама и сеницама баште спуштајући се до саме обале реке и тихо се лелујали на вечерњем поветарцу. Јер капетан је имао госте на вечери, а свечано осветљена кућа и лелујавим светлијкама искићени врт нису били непознат приказ за околину. Смрт је са својим коњем уз лупљаву ступила на скељу, која је требало да је превезе на другу страну, до мале варошице која је, мало даље изводно, лежала уз саму обалу, стиснута у уске уличице, и само са неколико својих кућа умела да се чврсто припије уз обронак, допирући до половине брежуљка. Док је сада, вукући за уже скеле, немо прелазила преко неме реке, смрт помисли како то не би био витешки поступак са њене стране када би једном витезу и његовим пријатељима покварила веселу вечеру, упадајући у кућу у свом правом обличју. Гости бар, мислила је она, не треба ништа да осете од њеног присуства када она буде капетану наговестила да ће сутрадан у рано јутро доћи по њега; јер овај рок хтела је још да му допусти. Стога је на другој обали сместила коња у неко свратиште, а сама узела лик и ношњу судског пандура, ког је капетан познавао

joш из оних дана када је био заставник, како не би била лишена сваког званичног угледа када се буде појавила пред њим. Тако прерушена кренула је узбрдо, вукући тромо ноге, и није била начисто да ли јој је пењање само по себи постало тегобније или само данас тако тешко падало зато што је једног витеза својим похвалама гурнула у пропаст.

Горе у кући седело се крај вина. Чиније с јелом већ су биле однесене, али друштво је остало да седи пред пуним чашама, из којих се успињао по један лак, жив стубић ваздушастих бисера, као да неисцрпан живот тера своју игру у њима. Не беше више од шест особа, три мушкарца и три жене, сакупљено у тој просторији, која је само до половине уграђена у кућу, а другом половином образовала испуст у виду терасе. Вијући се око његове оgrade од дрвених стубића на угловима, дивља лоза стремила је ка гредама које су покривале овај део терасе и сједињене са лозом нису сасвим спречавале продирање бојажљивој светлости звезда. Обе половине спајао је плочаст под у једно пријатно јединство, које је на веома срећан начин стапало топлу присност једне одаје са слободом терасе која влада околином. Јер оних шест лица која су тамо горе седела за столом увученим више у затворени део просторије — четворо с леђима уза зид у којем су једна врата, у његовој средини, водила у унутарњи трем, а двоје на обе уже стране стола — имала су са својих места широк поглед преко доњих тераса врта далеко у долину и на реку: не само на брежуљке прекопута, већ и узводно (пошто је Рајна на том месту образовала оштру окуку) на један добар комад реке која је у лако извијеном току измицала пред њима, док није, у неодређеној даљини, постепено сужавана стрмијим обронцима брда десне и леве обале, најзад зауставила поглед једном планином која је попут спуштене резе затварала даљи видик. Тамо горе,

узводно, лежала је на обалама варошица за варошицом, насеобина за насеобином, раштркане и прислоњене уз обронке обрасле шумом и виноградима, а на истуреним тачкама, као срасли са стеном, стрчали су стари замкови и тврђаве рајнске долине. Дух пословног, радног живота што се успињао из људских насеобина мешао се са духом прошлости и предања који је вејао са старих рушевина, спојивши се у ону моћну струју што у срцима оних који пуштају да се она улије у њих изазива увек исто осећање: самом себи остављено ћутање без мисли, које ствара као неки бедем пролomu унутарњег ликованја над лепотом земље.

У оваквом расположењу, предавши се призору долине која је постепено тонула у сутону, и сада су опет, као толико пута раније, њих шесторо у „Сунчевој насади“ обавили вечеру у некој врсти тихе свечаности. Мало су речи притом измењали, а здравица уопште никад није бивало у њиховом кругу. Јер навикли су се да тешким, мирисним рајнским винима одаду ту част да их не сруче у себе пуним чашама наискап по заповести уз здравице, како је то обичај јункера када пијанче, већ да са њима поступају према њиховој вредности и да се, сваки по свом укусу, више обраћају вину но свом суседу. Али сада, пошто је тама сакрила призор предела од њихових погледа а озбиљно рајнско вино уступило место веселијем шампањцу, свечано расположење повукло се мало пред необузданошћу, и весели разговори уз општи смех, као и потајно шапутање и с времена на време нагло руменило на образима, прштали су и севали између тројице мушкараца и трију младих жена као ђаволани и виле у узвитланој игри.

Првобитно — пре неколико година — другарски круг састојао се само из ове тројице мушкараца, који су се скромно па ипак не без сваке самосвести,

у свом међусобном односу називали „три светлиљке“. Наиме, помало се наругати заједнички или појединачно самима себи беше једна од најомиљенијих пријатељских услуга што су их они међусобно указивали. Сваки је у својој врсти био диван момак, па ако ученост и нису кусали кашикама, ипак су им свима и уста и срце били на правом месту, а били су свесни своје вредности према другима, упркос већ поменуте скромности. Само себе саме осветљавали су на свој весели начин изнутра и споља, сваком згодном приликом. А ове прилике састојале су се готово искључиво из другарских састанака у „Сунчевој насади“, коју као да је судбина сама са том намером узидала у њихов живот.

Најотменија од трију светлиљки и од остале двојице сматрана као она која зрачи највећи сјај, беше капетан. Овај је већ неколико година, откако је дао оставку на војну службу, јер му је она после његовог ратничког живота у Африци изгледала неподношљива, седео у својој „Сунчевој насади“, која му је отприлике у исто време наследством допала, и намеравао да покаже свету како се и без принуде заната може да налази још довољно лепих страна у животу. А за то је имао пуно услова; јер нико га не би могао убедити да би ишта могло да буде лепше од живота како га је он удесио, у потпуној слободи па ипак никад у нераду, а као нерад је помало сматрао и играње војника у мирно доба, како га је он називао и из тог разлога осуђивао.

Ма да је већ превалио четрдесету, чинило се као да за њега године не значе ништа; умео је у равнодушном догађају да налази вредност једног дивног доживљаја, за који је онда радо био приправан да нешто стави и на коцку. Био је у стању да за каквом врећом пуном младих мачића, коју би неки виноградар бацио са моста у Рајну, потпуно

одевен скочи у реку да би животињнице извукао са опасношћу по свој живот, а у околини се причало како је на сличан начин са пароброда скочио да спасе један црвен сунцобран који је ветар отео некој госпои на палуби и бацно у реку, где се беспомоћно лелујао на таласима. Да у једном рату неће остати позади, за њега беше разумљиво само по себи, и знало се да је са пажњом пратио новотарије у роду оружја који је волео свим жаром. То беше и једини предмет којем је посвећивао извесну чудну ревност испитивача, која се са истом жеђу протирала и на коњицу иностранства и прошлих времена. И тако је дуваре своје собе постепено удвојио све вишим и вишим зидом свих могућих докучивих књига и дела о коњници и јахању, које је све савесно прочитао. Али није дозволио да га овај бедем књига затвори, већ је врата у поље лепо остављао отворена; јер пешачење и лов уливали су му радости, а јахање беше за њега неопходна потреба; то што изрека гласи: *navigare necesse, vivere non necesse est*,¹ сматрао је потпуно неразумљивим запостављањем јахача морепловцу. За њега је *equitare*² долазило испред *vivere*,³ па је тврдио да се већ из оне изреке може видети како се Римљани нимало нису разумевали у коњици.

Капетан беше имућан, а „Сунчева наслада“ без господарице. Али када би му који од његових познаника приметио зашто он не налази лека овом очигледном недостатку у свом животу, он би обично одговарао да се не може преломити да какву лепу младу жену привеже за своју постељу, а да узме стару и ружну, то нико не може од њега да захтева. Казивао би то тако да испитивач никад није

¹ Пловити по мору нужно је, а живети није.

² Јахати.

³ Живети.

знао говори ли он озбиљно или у шали, па би се повлачио увређен у својој човекољубивости. Али ниједна од оних веселих жена на Рајни, које су гледале за њим када би на свом пунокрвном енглезу дуга корака и танана врата пројахао оним неупадљивим и неусиљеним начином којим се јахач разликује од оног који пушта да га коњ носи, никад није могла да од њега измами више од једног насмејаног лица, дрског довикивања или задиркивања. Јер чаркање у љубави није одговарало његовом укусу, а да предузме озбиљан јуриш, у којем би по витешком начину могао да да све од себе, то — чинило му се — оне не заслужују.

Друга светлиљка, такозвана дугачка светлиљка, беше неколико година млађи капетанов друг из његовог ратничког и логорског живота, ћутљиви горостас, који је добио метак у груди који му додуше није сметао али га је приморао да напусти службу. Овај је за својим капетаном, за којег би ишао кроз ватру и воду, пошао на Рајну и сада је, мање из склоности но из жеље да бар нешто ради, са ревношћу човека навиклог на дужности, студирао пољопривреду на оближњој високој школи, али никад није пропуштао да дође преко на састанке светлиљки. Беше нешто презава, тешко приступачна природа, и трајало је годинама док га капетан није такорећи открио. Али сада је утолико верније био одан млађем другу. За овога је капетаново схватање живота било управо као неко освежење; јер оно се од његовог сопственог схватања, које уосталом никад није излагао већ задржавао за себе као нешто чега се стиди, разликовало колико год је то могућно. Он никако није умео себи да објасни како то да капетан увек има нешто да прича, увек нешто доживљује, увек је напрегнуте пажње за исход овог или оног, и не само што се томе дивио на њему, већ је покушавао да од њега, као из каквог уџбеника,

науци вештину живљења посматрајући га, и ништа га није испуњавало већим чуђењем но откриће које се стално понављало: да у том напору не постиже никакав напредак. Догађај његовог живота беху наине ратне године, а „данас“ за њега не беше ништа више но једна безоблична жудња за неким неодређеним великим новим доживљајем који је требало сутра да дође а никад није долазио. Да се са овим „данас“ већ може нешто нарочито да отпочне и не мора да чека на доживљај сутрашњице, то он није схватао. Пошто дакле по његовом мишљењу, са изузетком оних ратних година које је провео са капетаном, није много доживео нити доживљује, он често није много ни уносио у разговоре другарског круга; међутим, био је начитан и о већини ствари које се могу црпи из књига боље обавештен но остала двојнца. Али оно што му је у капетановим очима давало нарочиту вредност, то беше његов витешки дух, који је у опхођењу са њим сваки морао у свако доба да осети, чак и када се он привидно није испољавао.

Трећи од мушкараца беше капетанов рођак, који је у исто оно време када је овом допала „Сунчева наслада“ наследио велико суседно имање уз реку, са пространим виноградима, које му је отац оставио у узорном реду а он га у исто таквом стању одржавао и даље. Он беше прави весели, рајнски јункер, познавао је сваку песму и сваки звук, сваку кажу и сваку причицу из целе околине, и као човек који воли и разуме вино претстављао је изванредно важног и неопходног члана пријатељског тројства.

Али остајало је при томе да су три светлијке своју светлост спајале искључиво у „Сунчевој наслади“ и тамо осветљавале себи не само вечери већ понекад и целу ноћ; јер кућа капетановог брата од стрица, због његове мајке која је тамо живела са

њим а имала лак сан, није им изгледала подесна за то, а студентски стан дугачке светлиљке није ни долазио у обзир. Сем тога: ко би од остале двојице умео тако весело и свечано да искити састанке као капетан, и где би се у целом крају могао да нађе овакав леп изглед на околину као што га има „Сунчева наслада“?

Међутим, пошто су се у току лета која су пролазила небројено пута састајали, један другог скроз наскроз осветлили и темељито се науживали у узajамном пламсању и одбијању светлости, као у каквој веселој игри сенки, трима светлиљкама учини се као да сјај којим зраче попушта попут светлости једне лампе на коју се човек сувише дуго навикао. Да би нашао лека овом попуштању њихове светлосне снаге, капетан једне вечери предложи да сваком од њих буде допуштено да на свечане састанке поведе једну пријатељицу, коју он хоће, како би на тај начин имали предмет на који ће некако са више јачине и жара моћи да бацају своје зраке но што то могу да чине међусобно. Овај предлог имао је дејство једне лепе муње коју човек задивљена ока прати како пресеца небо, и већ зато што је потекао од капетана поздрављен је као нарочито сјајан бучним клицањем, ма да дугачка светлиљка и капетанов рођак у том тренутку нису имали ни појма где да нађу пријатељицу која неће нарушити готово освећени тон њиховог круга.

Капетан, разуме се, знао је шта ће да уради; јер на идучем састанку увео је лепу Лукс као своју пријатељицу у круг светлиљки; као таква, она је наравно сместа са задовољством примљена од јункера, а дугачка светлиљка поготово гледала је на њу скоро као на чудо. Овај се појавио без пратње и изјавио, помало збуњен, да он нема пријатељице. Јункер, међутим, довео је за пробу, како је смислио, своју рођаку, коју је његова мајка пре неколико

година примила у своју кућу и коју би он одавно већ узео за жену да јединоспасавајућа црква, упитана у том смислу, није њима, као рођацима, из неког повода ускратила брак. Из тог разлога падала је његова мајка на саму помисао њиховог брака у јарост из које се више није могла измамити. Тако су хтели да чекају и доцније покушају да буду срећни и без попа, кад су се већ једном чврсто решили на то.

Смеђа Лукс беше најнеприступачнија лепотица варошнице и становала је на пола пута између „Сунчеве насладе“ и тишме уских улицица у једној лепој кући поред самог друма. Била је ћерка покојног претседника општине и једне лепе Фламанке, која се у Француској преудала, док Лукс, довољно одрасла да има своју вољу, није хтела да напусти ни кућу свог оца ни варошицу у којој је он био сахрањен. Била је висока, витка, краљевског стаса, великих потеза и у цртама лица, како се често налази код људи фламанског порекла, али племенитих и правилних, и снажног, препланулог здравља; скуп особина који јој је дозвољавао да без упадљивости носи јаке, сите боје и тешке, необичне тканине, велике шешире са лепршавим перјем и љупке златне лептирове украшене емаљом француске израде као минђуше, који су се оборених крила њихали на њеним прозрачним ушима као да су слетели на два ружина пупољка. Њене мрке очи биле су са неком тихом, обазривом пажњом уперене на оно што је најближе, што се управо дешава; из њих би севнула свежина и веселост која је допирала до срца, када би се насмејала и показивала своје мало сувише ситне зубе. Капетан је облетао око ње са учтивом пажњом и њему самом страном упорношћу; али ма да га је она својим пажљивим погледом често очигледно посматрала па му се који пут и насмешила с висине када би он пројахао, ипак му

никад није поклонила ниједну реч, па му чак није узвраћала ни поздрав. И тако ово опседање ваљда никад не би имало краја да он није на особит начин сам саградио себи мост. Јер једног дана, пролазећи на коњу, угледа он једног грофа који се, ослањајући се на своје име, бавио племенитим послом брачног посредовања и кога је управо избацио из своје куће, како наслоњен леђима на отворен прозор госпођичине собе за примање, која беше у приземљу куће, живо гестикулира и објашњава нешто неком у соби. Слутио је шта се збива, притерао свог коња уза зид, без речи из седла зграбио малог грофа за јаку, издигао га као Гуливера џин из приче, извукао кроз прозор и спустио у прашину друма, на што је наставио свој пут и не окренувши се. Ово се лепотици ипак учини друкчије но што је начин мушкараца који је дотад посматрала и његово понашање деловало је на њу са толиком принудном силом да му се захвалила једном посетом. И тако га је заволела у његовом витештву пуном животне радости; њега који је њу волео од првог тренутка када ју је угледао, када је осетио сву племенитост њеног бића која је, као нека виша сила, морала да их привуче једно другом. Свет је говорио о њиховом пријатељству; пустили су га да говори. Какве је везе имао свет са њиховом љубављу, која беше племенита, јер су је осећала два племенита срца.

Прво што је лепа Лукс урадила у кругу пријатеља у „Сунчевој наслади“ беше то да је опет васпоставила тространу равнотежу, коју је горостас пореметио тиме што је без женског додатка сада очигледно изгубио од своје тежине и такорећи лебдео у ваздуху. Она наиме рече, гледајући га својим пажљивим, готово испитивачким погледом, да ће довести своју нећаку Леонору, која ће бити таман одговарајућа партнерка за њега. Дугачка светлијка насмеја се и пристаде; а лепа Лукс појави се иду-

Њег пута у пратњи једне племићке госпођице, младе као роса, која је у ствари код ње била само у гостима, али ту посету убрзо умела да претвори у сталан боравак. После неколико састанака горостас беше до ушију заљубљен у њу, што је била најприроднија ствар на свету.

И то беше шести члан оног круга у „Сунчевој наслади“ којем се смрт приближавала те вечери, пењући се узбрдо.

Управо је капетан, кријући уста иза једне црвене руже коју је подигао из растреситог цветног венца на столу, младој племићки која је седела с његове леве стране рекао нешто што је натерало њу да насмејано порумени а горостаса, који се нагнуо преко стола, да прсне у гласан смех од којег му крв удари у главу. Ово двојно дејство изазва лепу Лукс да капетану припрети прстом, док су се јункер и његова пријатељица на другом крају стола придружили веселости која је као варница на фитиљу долетела до њих. „Ласице мала“, рече капетан, који је њу због њеног гипког духа и хитрих очију често тако звао, „ласице мала, ако ми претиш, удавићу се у вину“. И да би ову претњу обистинио, повуче страшно дугачак гутљај. Још није ни спустио чашу, а слуга му шапну да га судски пандур моли да изиђе, пошто има нешто да му испоручи. „Сто му... пандур?“ викну капетан гласно, лупнувши чашом о сто. „Та шта хоће пандур од мене? Сем двеју кртица, у последње време никог нисам убио, крађа не спада у оне вештине које сам научио, а хлеб и вино су плаћени. — Из овог ће испасти дивна шега“, насмеја се он скочивши са столице, „пазите само, ја њу већ њушим“. И излете тако жустро да је столица полетела ка зиду.

Напољу, међутим, стојала је смрт, коју је он, ма да је била прерушена, сместа познао, и хладан

дах га запахну. „Господине“, рече смрт, „морам вам овај живот отказати данас за сутра. Када сунце обасја вашу спаваћу собу, будите спремни“.

Капетан није ни трепнуо и ове речи нису му звучале друкчије но када би му пуковник послао заповест: „Када сунце изиђе, будите спремни да појашете“. А смрт је ишчезла у помрчини која је све више освајала, као весник чији одлазак човек не примећује, обузет мислима на примљену поруку.

Капетан већ хтеде да се врати своме друштву које је насмејан напустио, али се предомисли; јер је приметио да је постао озбиљан и да му је потребно неколико тренутака да своју замишљеност прикрије. Тако је мирна корака, преко песком посутог плочника, пошао у малу шталу и ступио у отворена врата. Тамо је стојао наслоњен уза зид његов коњушар, блесав, наказан, јадан дечак, кога у суседству нико није трпео, па га је капетан добродушно примио у службу. Јадник је тад оно мало љубави и нежности, које није могао да поклони нетрпељивим људима, пренео на стрпљиве животиње, а ове су му биле захвалне и лепо напредовале под његовим надзором. Оба коња сад су тихим, пријатељским рзањем подигла своје вратове, познавши корак свог господара. Дечак је чекао на њега и сад упита, као што је чинио свако вече, треба ли да опреми коње за јутарње јахање. И као да ће заиста бити јахања, капетан одговори: „Енглеза можеш и да опремиш, хотентота пак поведи на купање; госпођица неће сутра ујутру јахати“. Хотентот беше стари вранац који га је носио у афричком рату, а он га из благодарности за његове услуге повео у домовину; сада је лепој Лукс служио као послушан коњ за јахање.

Када је поново ступио на терасу својим пријатељима, око његових уста лебдео је осмех као да је доживео нешто лепо. Али и мушкарци и жене мо-

гли су ипак приметити да се ствар са пандуром није свршила као дивна шега, како је он наговестио.

„Ако је у питању новац“, рече капетанов рођак, „моја ти кеса стоји наравно на расположењу“. — „Наравно и моја“, изустис скромно и простодушно дугачка светлиљка, која је потпуно била заборавила да и сама једва има довољно да оскудно одржава свој пламен.

„Или те заиста морамо искупити из затвора?“ рече лепа Лукс напола у шали. „Хоће ли одмах да те поведе? Онда ћемо те сви испратити!“

„То се не може обавити новцем“, одговори капетан смешећи се и погледа у своју чашу, „а не можете ме ни пратити онамо куда ће ме он одвести. Јер пандур..., јер пандур..., пандур беше смрт!“

Сви су ућутали узнемирени, а жене су се мало прибиле уз остала два друга, док је Лукс своју спокојну руку положила на његову. Али нико није умео ништа да одговори, па је капетан наставио после кратког ћутања:

„Зашто да тајим пред вама који имате права на оно што се тиче мене, јер тога смо се и досада држали. — Осетио сам хладни дах смрти на себи, и ово је последње вече које проводим са вама. Али био бих неваљао момак када бих био тужан доклегод сам са вама заједно. Нека то буде најлепши подвиг смрти да ме затекне у вашој средини; у вашој лепој средини...“ „Живот!“ заврши он одједном једним победничким ускликом и подиже своју чашу. Пријатељи су га разумели и подигли са њим своје чаше и испразнили их, са осмехом у срцу, ма да то беху сузе што заблесташе у њиховим очима. А затим су се договорили да последњу ноћ која је остављена капетану не пропусте неискоришћену и да њему, који им је приредио толике свечаности, његове последње часове претворе у свечаност какву је он волео, и да га не напусте. Смрт ће јамачно бити до-

вољно витешка, рече капетан галантно женама, да га на леп начин и опозове, када је већ тако витешки наговестила свој долазак; неће бити призора који би могао да буде немио. И тако је наставио да говори о смрти као да ће сутра опет срести каквог доброг, старог друга, ког мора да дочека са почастима и који ће њему одати почаст.

Али ма колико да су се остали трудили да своју намеру приведу у дело, није им полазило за руком да допру до оног узвишеног спокојства које је капетан према претстојећем догађају стекао као нешто што се само по себи разуме. Час ту, час тамо, тонуо је један или други из овог круга у ћутање и размишљање, што је прелазило на остале као какво заразно зевање, па чак и када је капетан замолио Лукс да донесе лауту и да једном од оних малих француских песмица за маршовање, чији ритам већ и сам узвитава крв као оживљавајуће чаробно средство, обнови присна расположења код другова, како је она иначе тако добро умела, тиме ништа није било поможено. Јер још док су њени прсти послушно хватали веселе, изазивачке акорде, њена лепа глава спусти се на лауту и сузе као низови бисера потекоше незадржљиво из њених очију.

Све више и више долазило им је са мучном јасноћом до свести да је он био тај од којег је зависно њихов скуп, и како ће се после његовог одласка морати да распадну као оне уметнички склопљене браве чији се делови затварају у нерастворљивом укрштавању, док је један, најважнији део на своме месту, али који се никад више не могу саставити ако овај један делић буде уклоњен.

Капетан скочи. У жељи да их умирн, предложи да се прошетају по башти, доле до обале реке, па пође напред са лепом Лукс, док је горостас са својом партнерком кренуо за њима. Имање је од малог пристаништа скеле било одвојено друмом. Када су

кроз капијицу изишли из врта, капетану паде на памет — као да би осталима могао да помогне тиме ако поново докаже да он не хаје чак ни за смрт која се приближује — да изведе пробу снаге како је он то називао. Колико је често извео ову вештину; и када би светлих летњих вечери из врта изишао на мостић скеле, већ би се преко на каменитој обали искупио извештан број сиромашних, босих дечака, вребајући као галебови плен. Јер су знали шта ће доћи и никад се није изгубио ниједан од оних сјајних талира које је капетан са необичном снагом и јачином, широко измахнувши пребацивао преко Рајне, уживајући у метежу који је настајао чим би новац звекнувши пао на камење. Лукс га је упочетку хтела да одврати од ове вежбе, наводећи да је то неправда према болеснима и богаљима, који нису у стању да се рву на обали. Али откада је знала да он за њих потајно чини више но што је бацање оно неколико бедних талира, и она се радовала звиждуку сребрњака, гужви на другој обали и снази којом је новац завитлан, као што се и он очигледно радовао тој снази.

Беше мрачно и на другој обали није било живе душе; али ако га данас неће ухватити на камењу, наћи ће га сутра; а шта мари ако не буду нашли његов последњи талир: проба снаге беше му потребна.

Он измахну, снажно, напола чучнувши на земљу, и сребрни котур зујећи полете у ноћ. Њих четворо стојали су и послушнички ударац од пада; послушнички су сувише дуго. Али ни звука на камењу тамо преко, ни пригушен шум пада у воду и заплускивање узвитланог воденог стуба нису се чули. Било им је као да је нека невидљива рука у мраку ухватила новац у лету.

Када су се њих четворо поново попели на терасу, нашли су јункера и његову рођаку спремне за

полазак. Рекоше капетану да он добро зна да они нису дезертери; али обузело их је нешто што је јаче од њих и чијег призора хоће да га поштеде. Тада га и Леонора погледа молећиво својим влажним очима, а горостас се био окренуо и нетремице буљно у помрчину напољу. Схватио их је све и опростили су се неким стиском руке, двапут по реду.

Тако је остао насамо са Лукс.

Лелујаве светлиљке у врту угасиле су се све, када су њих двоје сели у једну од малих сеница у помрчини. Положио је своју руку око њеног паса, и дуго су седели ћутке, онако како су толико често у срећним часовима седели на истом месту, погледом тражећи вољену реку, која је сада, покривена сенком висова на обали, као тамносив вео лежала прострта у дубини долине. А затим насумце, одрешено од временског реда, како му је падало на памет, искр-савала је у његовом сећању час ова час она слика из њиховог заједничког доживљавања; и „сећаш ли се још?“ питао би он код сваког од оних многих збивања које је причао тако некићеним простим речима, па ипак тако топло, тако непосредно, као да их је јуче доживео. Ах! она се добро сећала. — Као да два стабла, израсла из једног корена ка сунцу, сједињујући своје врхове у једној круни, не знају за сваки зрак сунца који их је заједно захватио, не причају шумећи један другом о сваком даху који их је заједнички покретао. „Како то беше лепо“, говорио би онда капетан сваки пут просто, када би она тихо потврдила. „Како то беше лепо!“ Али у његовим речима никад није било призвук туге или сенке једне жалбе што сад све то мора да напусти заувек. Само оно што је лепо остало је у његовом памћењу и он се радовао сећању на то као каквом новом чуду живота, које му је у једном нарочито срећном часу као неком милошћу дозволило да још

једном, у чудноватој озареној свежини, ужива у оном што је одавно прошло.

Она устаде. Храбро се била одупирала мекој разнежености која је хтела да је обори, и срећно је савладала крај њега: али ово беше сувише. Сувише једне недокучиве лепоте коју као да је неко непознато божанство усадило у човекову душу и која је њу присиљавала на колена; сувише једне потресне силе која учини да њено срце задрхти као да ће да препукне. Она изиђе пред сеницу под слободно звездано небо и рашири широко руке; забачене главе, склопљених очију и полуотворених усана стојала је тако неко време не дишући. Тада осети његову близину и њене руке заклопише се око његовог врата. А он је обгрли измахнувши широко, као да цели свет жели да привуче на своје груди, склопи руке на њеним леђима и притиште је таквом снагом, тако свечано и жарко, а тако сасвим без нежности, да је она морала да осети како он у њој грли више, бескрајно више но жену коју је волео. „Теби захваљујем све“, рече он.

А она беше толико поносна и толико богата, тако постиђена и тако малена, тако пуна радости и пуна жалости, да њено срце то више није могло да поднесе. Врела струја продре из дубине њеног срца, коју више није могла да заустави. Јадала се готово одбојном жестином: „Пусти ме да плачем! — Плакати... плакати затворена у мојој собици, где ме нико не види у мојој срећи и моме болу“.

Тада капетан увиде да ће смрт морати да дочека сам. Пажљивим рукама поведе жену преко степеница и терасе па кроз трем. Оставила је шешир и огртач да леже тамо где су били. Када су прелазили преко дворишта и у штали зазвекета неки лапац, капетан рече: „Енглеза бих најрадије пустио да одјури, да не сазнам ко ће га после мене јахати.

Хотснота и блесавог момка ваља ћеш задржати; обоје су верни“. Она климну главом.

На капији имања, које он као да није хтео да напусти, растали су се. „Збогом, храбри мој друже“, рече она, извуче своју руку из његове и пође готово трчећи низбрдо у мрак.

Међутим је горостас пратио Леонору низ друм до куће, када ова крај баштенске капије пароха застаде за тренутак, питајући га не мисли ли он да би требало ући и замолити душебрижника да пође горе у „Сунчеву насладу“. Али верни друг на то плану као да мора свог капетана да брани од најгоре клевете, и поче да доказује племенитој госпођици једном за њега потпуно необичном речитошћу да би то била најподлија издаја коју би пакао могао да измисли, тако да је она збуњено ућутала и наставила свој пут са њим.

Али речи племените госпођице, ма да су изговорене полугласно, нису одјекнуле незапажено; јер у сенци парохиског врта, близу друма, седели су дубоко у ноћ парох и његов високи гост, бискуп, у мраку крај чаше вина, којем су не сувише ретко дозвољавали да наопаки ток што су га узеле ствари у свету — предмет њиховог ревносног разговора — прекине у њиховом грлу једним покретом који је текао у супротном правцу од њихових речи. Али када су чули како госпођица говори о томе како капетан у „Сунчевој наслади“ неће доживети сутрашњи дан, истовремено су прекинули и разговор и пиће. После неког времена бискуп упита обазриво, не сматра ли парох да би било саветно да се побрине за ову јадну умирућу овчицу, пре но што се заувек изгуби у мраку. Парох разумеде и пође, пробудивши претходно црквењака, који је имао да двори црквеног великодостојника у његовом отсуству, ако би овај, како је он очекивао, пожелео још

који гутљај. Горе је несметано ушао у кућу, пошто капетан није хтео да затвори врата смрти која се приближавала, и нашао га је како полуодевен седи на ивици своје постеље, читајући при светлости лампе неке песмице из „Gaudeamus-“а које је као попутнину хтео да понесе на пут. Када је угледао пароха како улази, зачудио се и питао коме има да захвали за ову посету. Али овај одмах потеже бискупа, који је њему, чим су чули да му је смрт наговестила свој долазак, наредио да му пружи окрепљење последње причести. Капетан одговори на то, пошто је добро знао како је његова пречасност човек пун хумора, да се од ових песмица које је управо прочитао осећа толико освежен да нема нимало воље да ово окрепљење замени једним другим, чије је дејство на њега у најмању руку сумњиво. Али парох, на помолу смрти, није знао за шалу; испрсио се и почео грмећи да се обраћа његовој савести, као богохулном грешнику, као да је требало да отелотвори трубе страшног суда. Капетан, међутим, није био у неприлици да се спомогне против трештаве речитости преузвишеног господина и само је свом псу, који је лежао крај кревета и такорећи се нудио за то, тако чврсто и значајно стао на реп да пароху чак ни јерихонске трубе ништа не би користиле као подршке; на то је капетан уклонио ногу која је приштинула пса за реп и добро расположен замолио пароха да га, сећајући се разних срнећих бутова и зечева, које му је он као мирољубив сусед слао, остави да буде блажен на свој начин. Мање због ових речи, а више због принудних мера које су примењене против њега, парох осети да је немоћан и напусти поприште борбе.

Бискуп пак, коме је саопштио одвратност умируће овчнице према духовном окрепљењу, није био задовољан овим повлачењем. Код њега бар онај разлог што га је парох наводио није могао да пали;

јер њему капетан никада није послао ниједан срнећи бут и ниједног зеца. Решио се дакле, да би подређеном пароху претходио добрим примером, да сам пође у „Сунчеву насладу“ и да спасе и врати у крило цркве душу којој прети опасност да допадне ђаволу. Испитивачким погледом подиже нову боцу, коју је парох по своме повратку нашао пред њим, према светлости лампе и после тог прегледа нађе за сходно да прво пошаље црквењака напред, да пријави његову високу посету самртнику.

Црквењак, ког је природа снабдела оним односом плоснате ускогрудости и повијености кичме којом као да се решила да изрази скрушеност и покорност, осећао је како га узвишена мисао да сме једног моћног кнеза да пријави код једног убогог грешника просто носи горе до капетанових врата, и не потраја дуго а он свој жути нос опрезно протурн из високо уздигнутих рамена, која као да су претстављала неми прекор творцу што их не може да повуче сасвим преко главе, као корњача своју кућицу. Када је тако стојао, мршавих руку припијених уз тело и прекрштених шака, као да је природна дужина људских удова права срамота, и говорио своју поруку не пропуштајући да наговести и своју сопствену важност у својству њеног носиоца, капетан се најежи као да је угледао гамад; и док је пружао руку за једним паром нових узда које је седлар донео, његово „напоље!“ звучало је тако убедљиво да се црквењак, не чекајући шта ће даље бити, неочекивано опет нашао пред вратима. Савивши леђа још мало више но обично, отшуњао се друмом доле до парохиске куће, а поносито осећање мученика за свету ствар надимало је његово, позади померено, усахло срце; то осећање било је умањено само неком врстом жаљења што је ударцима бича једног истинског, телесног мучеништва био тако близу па га провиђење ипак није удостојило те патње.

Тада се бискуп у достојанству и ревности сам упутно горе, а свештеник га је пратио покорно, спреман да помогне. Када су ушли код капетана, овај је већ био легао у постељу, пошто изгледа више ништа није имао да посвршава. Нека њему непозната слабост ширила се кроз његове удове и само са напором је свог старог ратног друга, криву, дугачку коњичку сабљу, која је висила крај постеље, извукао из каније и привукао себи на лежај. Јер помислио је само то да се смрт сувише пожурива, па је снагом коју је сматрао за своју последњу чврсто зграбио балчак оружја, као да хоће да присили људе да пусте да га понесе у гроб, као што су витезовима остављали њихов мач. Али он се преварио. Није смрт ушла на врата која су се отворила, већ бискуп, а за њим тихим кораком парох. Он их није отерао; очи су му биле склопљене, а његове мисли нису биле присутне, већ су летеле у једном блаженом лету све сједињујуће успомене ка старим друговима његовог пука, ка бојиштима Африке, ка лепој Лукс, ка сељачком мајуру где је као мали дечак први пут седео на огромном дорату упрегнутом у кола за сено, ка његовој мајци како му поклања први лук и стрелу, у бледоплавој хаљини и са низом корала око врата, а готово истовремено и ка њеном гробу, на узвишици изнад оног града на северу одакле се види море; затим је чуо свечане речи једног гласа који се молио Богу; жене су пролазиле мимо њега; а затим је опет био код лепе Лукс и у кругу пријатеља на тераси своје куће; и опет је чуо нежне речи које су га тако благо и свечано наговарале да склопи руке за молитву и говори за њима формулу исповести, да би му греси били опроштени и он могао чист да изиђе пред свога Господа на небу. Он се замисли; чији је овај глас који никада раније није чуо? „Да склопимо руке и да се тако помолимо Богу“.

Он отвори очи и угледа бискупа како седи на ивици његове постеље и нешто му говори; и стварност се око њега пробуди новим животом. „Зар нећете да ме оставите да на миру умрем?“ упита он молећиво. А бискуп одговори: „То је управо оно што ми желимо, а да бисте могли умрети на миру, олакшајте своју јадну грешну душу у речима исповести“. Када капетан виде да они неће да га се окане, он рече одлучно: „Господине, откада сам зрео човек нисам починио никакав грех пред својом савешћу, а ако сам и починио, нека ми Бог опрости. А на оно што сам грешио као дете, гледаће он милостивим очима, ако је свима нама отац“. Тада се бискуп прекрсти, али не попусти већ удвостручи своје наваљивање. А када би му понестајале речи, парох би ступио на његово место и тако су се сложено смењивали у својој бризи за душевни спас човека који је све више малаксавао. И часови су процицали, и тишина ноћи притискивала је одају, у којој су непрекидне тихе речи свештеника као каква фина, једва чујна киша ромињале на капетанову душу. А он је упорно ћутао и само се с времена на време претурао с једне стране на другу. Само једанпут, када су хтели да му одвоје шаку са балчака сабље, да би је у молитви склопио са левом руком, он изусти мрачно и као да се присећа једног завета: „Заклињем вам се овим мачем да се моје руке неће склопити у жарком осећању; сем кад би обгрлиле тело моје пријатељице“. Тада се свештеници прекрстише; али нису попуштали, већ су га сколили благим речима и строгим речима, обећањима и претњама, молбама и заповестима. И још једном плану капетан гневно, усправи се у својој постељи и викну: „Можете говорити о срећи, занста о срећи, што је ова оштрица у мојој руци за мене светиња“.

Они устукнуше.

Али убрзо су се поново вратили и опет седели на ивици његове постеље и наговарали га, док им он није окренуо леђа. Али ништа му то није помогло. Као да се неко пламено такмичење, да управо ову окорелу душу избаве од пропасти, пробудило у срцима другова духовника, букнувши увек новим пламеном код сваког од њих при сваком новом напору његовог друга.

На крају му дојадише. Био је жељан да још једном зарони у срећни, као кристал бистри сан успомене који га је био обухватио пре но што су га они из њега пробудили. А једно је хтео пре свег осталог: да не умре пред њиховим очима. И већ је осећао како се нешто спушта на његова колена као какав олован покривач. Он дакле упита — замало па да га свештеници пречују — да ли ће га оставити на миру и самог ако са њима изговори речи молитве по њиховој вољи. Бискуп, који је у том тренутку управо чувао стражу крај његове постеље, погледа пароха: „Прво исповест: Ја јадан грешан човек...“ Али капетан остаде нем; а они су и даље наваљивали благим речима и строгим речима, обећањима и претњама, молбама и заповестима. Један пут ће они већ победити: то су обојица осетила.

Када је сутрадан у зору свети Петар откључао златну капију неба, он са лаким запрепашћењем, од којег му кључ у руци зазвекета, примети да смрт не стоји са капетаном пред вратима као што је он очекивао. А када је погледао низ дуги пут доле на Земљу, он на њему додуше спази изванредан број оних који су после дугог живота сами од себе кренули, али ниједног који би уздигнуте главе прилазио и ког је смрт у напону снаге повела. Тада се он забрину због замене светом Ђорђу па једног од оних анђелчића који су вазда чекали на небеској капији да приведу припуштене душе пред Божји престо, посла с поруком Ђорђу да онај пар још није на ви-

дику. Светац обема ногама одједном ђипи из перина када то чу, зграби од свог оклопа и оружја оно што је прво могао да дохвати, и појури у трку Господу Богу, који не одби свог најотменијег слугу. Борђе потсети Господа на то да му је овај обећао своју потпору да стекне витеза који би могао да ступи на његово место; и сада он призива ту помоћ. А Бог му одговори да, ако се ради о каквом човечанском искушавању, он ништа не може да учини; јер од таквих напасти он није поштедео ниједног од својих светаца и мученика, па стога и капетан мора да је савлада борећи се без његове помоћи. „Али видећемо“, додаде и спусти се на небески престо са којег се могло видети све што се дешава на Земљи. А светом Ђорђу дозволи да стане на најнижу степеницу престола и показа својом божанском руком кроз један златан оквир облака што га је јутарње сунце држало уздигнуто. Кроз тај оквир погледа свети Ђорђе стојећи поред Бога, дршћући помало од ишчекивања, и тада му се отвори поглед на свет који се тамо дубоко доле будио и у самртничку собу капетана, као да је кров одаје био уклоњен.

Он угледа капетана у борби између две ватре које су непопустљиво наваљивале на њега, па га спопаде језа. Јер он лепо виде да човек тамо доле, у исцрпености која је бивала све већа, неће више моћи дуго да одолева својим нападачима, већ ће им се предати, обезоружан, без воље, само да би могао да умре на миру. Сенка смрти лебдела је над њим, а његова десница олабавила се на балчаку сабље који је као неку последњу наду још увек обухватала. И опет је бискуп нагнуо своје ухо над уста умирућег, да улови један дах признања, једну реч исповести са усана које су се отварале. Тада свети Ђорђе покри лице рукама и сиђе са степенице Божјег престола. Јер он који је убио змаја и по-

гледао у очи свима грозотама пакла, није се могао преломити да гледа како праве грешника од једног витеза код којег беше јасно да он пред Божјим лицем није грешник, јер га иначе Господ не би био примио за светитељевог заменика. И тада свети Ђорђе сави своје витешко колено пред Богом и замоли га да ако не може допустити да капетан из ове борбе неким чудом изиђе као победник, онда нека заустави смрт, да би се самртнику вратила снага. Јер онда ће се овај, у то је уверен, већ сам довољно брзо ослободити својих нападача. Заветује се Господу својом витешком чашћу да никад више, ни за тренутак, неће дозволити да му у главу дође мисао да се уклони са места на које га је Божја воља позвала. Истовремено враћа у Божје руке одобрење свог отсуства када оно повлачи тако страшну последицу да један витез без страха и мане због њега треба да допадне смрти и пропасти. А Бог рече: „Ја нећу да зауставим руку смрти, која је мој весник, нити ћу утерати у лаж њено наговештење које никад не вара смртне. А није време за чуда на Земљи“. — Али после мало времена, пошто је свети Ђорђе још увек у очекивању стојао пред њим, Господ додаде: „Али жао ми га је“. Затим навуче облак недокућливости на свој лик.

Код ових речи светом Ђорђу пуче пред очима као нека слутња да Богу, Свемогућном, ваљда стоји на расположењу још и какво друго средство сем чуда да спасе витеза из његовог искушавања; нека мајсторија коју људи на Земљи не могу да опазе а чију тајну он чак ни небеским становницима не открива. И нешто као нова нада, која му ули мир, обузе га када је одлазио од Божјег престола и озбиљан и замишљен пошао ка небеској капији.

У међувремену су у капетановој самртничкој одаји ревносно вршили свој посао. Бискуп је седео на кревету изнемоглог, који је склопљених очију пао

на јастуке које му је свештеник подметнуо и који су могли да га подупру само још у напола усправном ставу. Поново — који пут већ — наговарао је капетана тихо, не без љубави и са једном оданошћу свом позиву која је на крају морала да испољи своју убедљиву снагу на душу свакога човека, да му капетан отвори своје срце и говори за њим речи исповести, нашто ће он смети да му објави опроштење његових грехова а он сам моћи чист да изиђи пред Божје лице. И црквењак се, када су снаге умирућег почеле да попуштају, опет ушуњао у одају и претстављао у својој души и пред Богом као добро дело то што се више не сећа удараца којима му је капетан још пре неколико часова претио. Донео је неко сиротињско, лако, гвоздено распеће, две дугачке свеће и хостију у њеном ковчежићу, и поставио све ове ствари на једну високу, старинску, дрвену скрињу која је стојала крај зида, подесивши једноставан олтар. Запалио је свећу и није пропустио да неуморним замахивањем кадионицом истера ђаволу вољу за даљи останак у соби. Убрзо је слатки, опојни мирис тамјана испунио одају; беличасти облаци лелујали су на таваници, ваљали се по њој и милели опет доле низ зид уз који беше присложено узглавље постеље, полако, све ближе и ближе, све гушће и гушће око главе изнуреног човека; чинило се да се око ње згушњавају лебдећи као тешки кишни облаци око планинског врха. А жути пламенови свећа одржали су се у тами у дубини одаје борећи се против првог слабог свитања јутра које је продирало кроз срцасте отворе у горњем делу прозорског капка. Пред олтаром подешеним за нужду стојао је, мумлајући тихо молитве, свештеник који је сматрао да свог претпостављеног не сме ни за тренутак да остави сама.

Ваздух у малој одаји постаде спаран и загушљиво тежак. Као опојни мирис који је неоткло-

њиво надирао у њега, чинило се да капетану, који се борио са дахом, и речи бискупа постају несавладљиве, а одупирати се и даље њима изгледало му је исто тако узалудно као да се супротставио тамни коју ноћ шири над Земљом. Усне су му се отварале као без воље. Са појачаном убедљивошћу и нишчекивањем шаптао му је бискуп: „Говорите за мном: Ја јадан, грешан човек признајем... Ја јадан, грешан човек признајем... говорите за мном, за мном, који сам заступник вашег Бога! Говорите за мном: Ја јадан, грешан...”

И полако дође са капетанових усана: „Ја јадан...”

Али у том тренутку деси се да Господ, Свемогући, додирну прислоњени капак прозора тихим дашком ветра, као што га обично шаље пред излазак сунца; капци су се полако и бешумно окренули ка зиду куће, а кроз отворени прозор продирао је неизмерни дах земље, свеж и снажан као и она сама која се управо окупала у ноћном врелу младости.

Тада капетан осети како га додирну талас добро познате па ипак тако тајанствене силе, и стаде у пола речи. И чим су се његове груди првим, дугим, дрхтавим гутљајем напојиле тим дахом, он се диже, усправи се право као свећа на својим јастуцима и погледа крз прозор. У том тренутку први зраци сунца избише преко венца планина на другој обали и упалоше као победоносан златан грџ у одају: пред том навалом светлости стојали су свештени достојанственици заједно са црквењаком потпуно засењени, а облаци освећеног тамјана дали су се у бекство куда год су могли. А преко, на половини висине, видео се неки калуђер како на враном, мршавом коњу у брзом касу јаше ка долини; његова мрка мантија засјала је на јутарњем сунцу као крв. Када га је капетан опазио, он викну свом снагом, као да хоће свој ескадрон иза себе да скупн на јуриш: „Овамо, брате, свом капетану!... Марш... марш!...” а затим се спусти на јастуке.

Оба свештеника стојали су код тог призора згранути и збуњени, са леђима наслоњеним на скрињу, која им је била послужила као олтар и са које запаљене свеће више нису зрачиле сјај. А затим су се једним немим погледом споразума који су међусобно изменили оканили капетана. Јер ништа друго нису могли да помисле но да је монах који се приближује његов исповедник, по којег је он кришом послао, па су ваљда уобразици да његова јадна душа мора да носи неко нарочито тешко недела, које је он пред њима затајио и смео да призна само свом старом исповеднику, који га познаје.

Не потраја дуго а на друму се зачу журни топот коња, и одмах затим, на камењу под самим капетановим прозором, неки потмули шум, као кад јахач из брзог трка нагло зауставља свог коња. И у собу уђе монах, језиве, кошчате висине, и без поздрава за достојанственике свога сталежа, чврстим кораком приђе самртниковој постељи. Тада она двојица увидеше да тај што улази мора да буде нека моћна личност ма да је само монах, па га пустише. А монах узе капетанову руку, кроз коју прође радостан дрхтај, док се са његових усана отеше речи: „Брате, јеси ли најзад дошао?“ Монах му на тај поздрав одговори снажним гласом: „Радо бих ти оставио још који час; али док сам на оној обали нишао својим путем, чух како један виноградар говори другом, са којим је кренуо на посао: „Капетан са „Сунчеве насладе“ бори се са смрћу“. Тада сам знао... и пожурио... Ходи!“

И он се наже над човеком у чије је црте, чинило се, улазило спокојство као после извојеване битке, а оба свештеника, заједно са црквењаком, мислећи да ће монах сада приступити исповедању, окренуше се распећу и остадоше нагнути над скрињом у молитви за капетанову душу.

Када су се после неког времена, не без извесног оклевања, окренули, монах је нестао, а на постељи је лежало оно што је на капетану било смртно. Јастуци које су они били подметнули да га подупру беху збачени са постеље, и тако су га нашли право испружена као какву челичну шипку, са крутим потиљком, а једино што је на њему било повијено беше његова коњичка сабља и прсти деснице, који су је опет шчепали, тако чврсто као да су оковани око балчака. Црквењак радознало потрча на двориште и око куће, да потражи калуђера; али ни од њега ни од његовог коња није могао да открије никакав траг. А одговор који му је на његово питање у пролазу дао блесави момак из штале, наиме да је калуђер одјахао са његовим господаром, капетаном, сматрао је он — неповерљив какав је био — за глупо брбљање или злураду шалу, ма да би га један поглед могао да увери да је са калуђером нестао и пунокрвни енглеz из штале. Али доцније је било у околини људи који извештај блесавог коњушара нису одбијали као глупост. Међу њима беху два војника који су тврдили да су видели капетана у пратњи једног калуђера, узводно, на једној узвишници, са које се може да види његова кућа и мала варошица, пошто планински пут иде отприлике напореда са окуком реке. По њиховом тврђењу, стојала су тамо оба коњаника нешто после оног времена које је означено као капетанов смртни час, и посматрала свечану поворку која се из његове куће кретала ка црквици. Када је капетан угледао поворку, прснуо је, кажу, у кратак, победнички смех, а затим, окренувши свог коња, одјахао калуђеру с десне стране. Али ови гласови никад нису могли да стекну пуну уверљивост, поготову што свештеници, добронамерни људи, нису хтели да нашкоде капетановом гласу ширећи непотребне приче о његовом упорству и његовом калуђерском исповеднику који се поја-

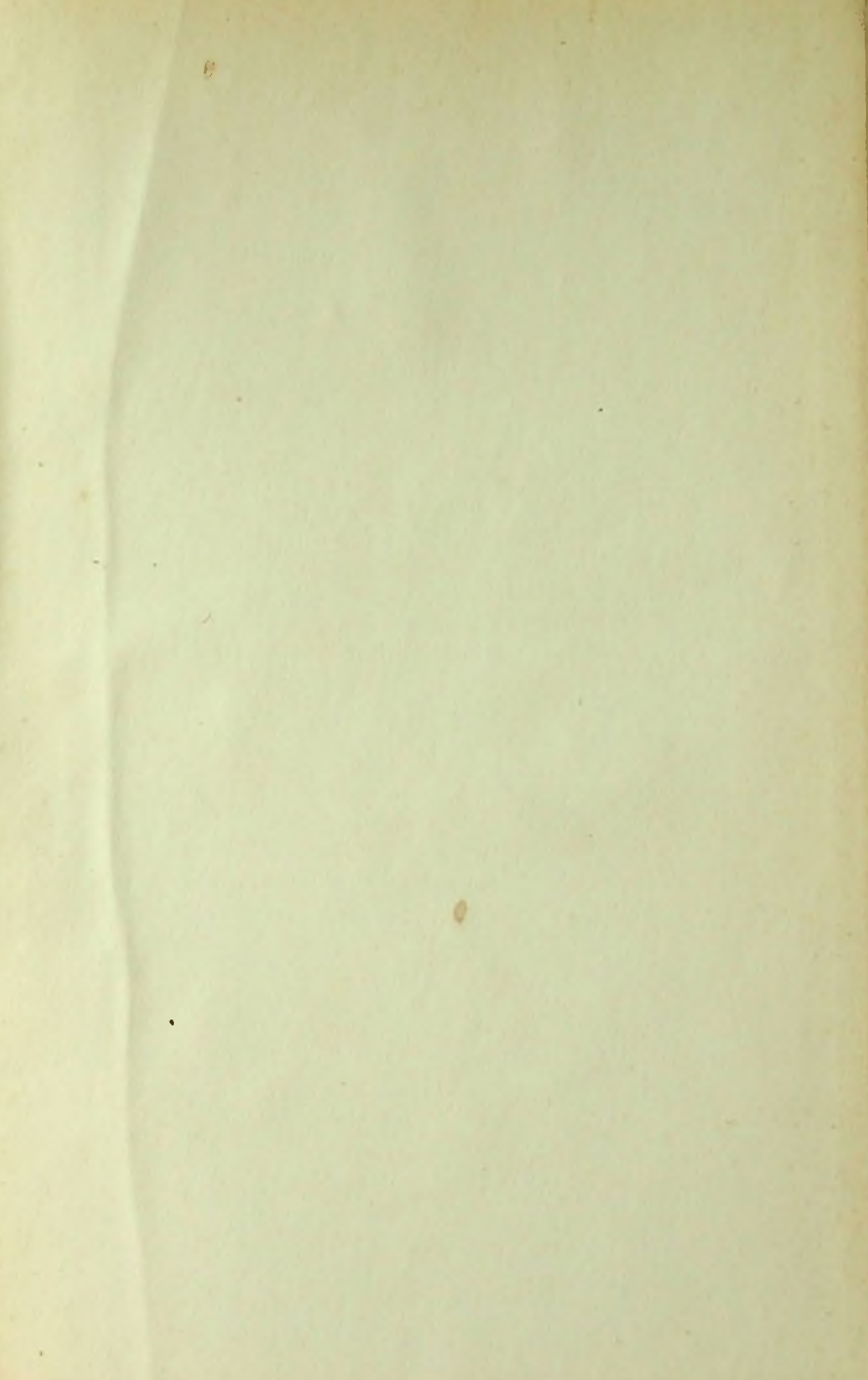
вио тек у часу крајње нужде; па чак и између себе нису радо говорили о охолом монаху. Лукс и пријатељи покојникови пак, сећајући се жеље коју је он изразио у погледу свог пунокрвног енглеза, нису даље трагали.

Када се црквењак, после узалудног тражења калуђера, вратио у самртничку одају, похитали су свештеници да му нареду да журно учини све припрема за пренос капетановог леша у мртвачницу градске црквице. И црквењак сам сматрао је да земни остаци не могу довољно брзо да буду уклоњени из ове куће ђавола, а да небеска душа не претрпи какву штету. И тако се већ после неколико часова једна мала свечана поворка кретала са „Сунчеве насладе“ ка капели. Присуство бискупа давало је тој поворци једну нарочиту, од становништва радо виђену свечану боју. А побожни, делатни човек није хтео да пропусти да сам чита мису за спас ове тако тешко задобијене душе.

У то време, међутим, капетан је већ одавно ушао уздигнуте главе кроз небеску капију, и свети Ђорђе пружио му је руку, почаст какву ни најстарији светитељи нису памтили да је он указао каквој придошлицы. А затим га је свети Ђорђе, пуштајући га да иде с десне стране, одвео пред Божји престо, и до њега горе на небу ништа није допрло од свега оног што су са његовим лешом још учинили на Земљи.

С А Д Р Ж А Ј:

Целестина	5
Заменик светог Ђорђа	42

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

30 СР 821.112.2

БИНДИНГ Р. Г.

Легенде нашег времена

ЛЕКОВИЋ

000014140

COBISS e